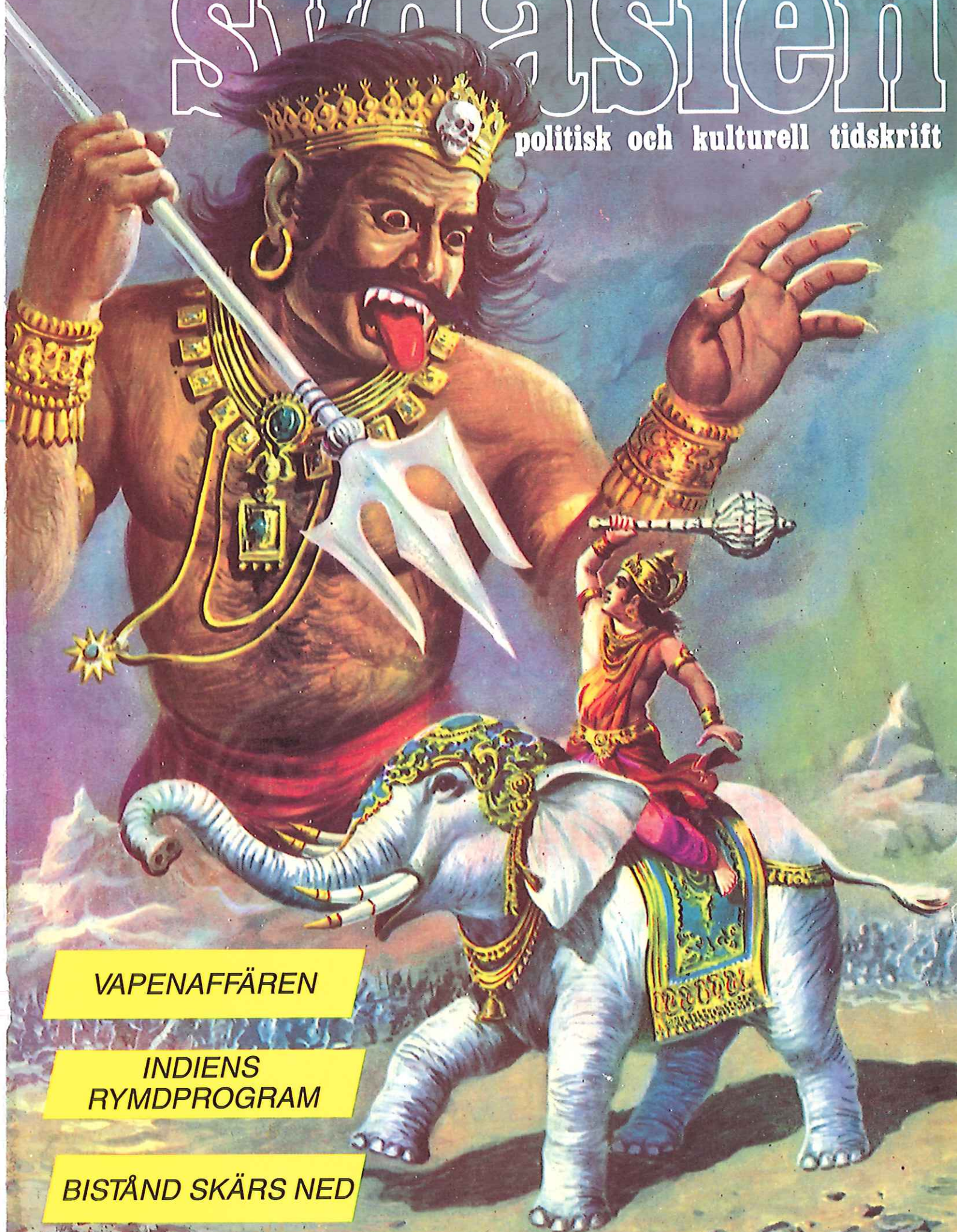

Nr 2 1986 årg 10 17:50

Sydostasien

politisk och kulturell tidskrift

VAPENAFFÄREN

INDIENS
RYMDPROGRAM

BISTÅND SKÄRS NED

sydasien

2/86 politisk och kulturell tidskrift

Innehåll

Ledare	3
Svensk vapenexport: Dubbelmoralen slår rekord — intervju med Thomas Ohlson.....	4
Indiska rymdprogrammet — Thomas Arvidsson.....	6
Indisk krönika — Ajit Roy.....	9
Läkemedelspolitik: Vinst eller värd — Göran Frankel.....	10
Bangladesh: Kris för svenskt bistånd — Sven-Olof Gunnarsson.....	12
Indien: Processande änka skapar politisk oro — Göran Frankel.....	15
Afghanistanflyktingarna: "Peshawar-foten" — Heldur Jaan Netocny.....	16
Sri Lanka: Nedskärning efter Kotmale — Thomas Bibin.....	18
Bulldozers mot bönder — Lars-Erik Axelsson.....	20
Från nationalism till socialrealism — Anders Sjöbohm.....	22
Pakistan: Budget för de rika — Göran Djurfeldt.....	24
Indien: Kolossen (I) fyller hundra — Göran Frankel.....	25
Debatt: Svar till Lasse Berg — Göran Djurfeldt.....	26
En märklig recension — Jonas Sjöström, Hans Plogvall... ..	27
Recensioner	28
Notiser från Sydasien.....	30

Omslagsbild: C.M. Vitankar

Sydasien Box 1625 221 01 LUND

Besöksadress: Råbygatan 5 B (Lars Eklund)

Telefon: 046-13 35 68

Teknisk redaktör: Lars Eklund

Ansvarig utgivare: Thomas Bibin

Tryck: Grafiska Huset, Luleå 1985

Register: PROGEK, Göteborg

ISSN 0282 — 0463

Fotosättning: Norrdistribution, Arne Risberg

Sydasien ges ut fyra gånger per år. Redaktionen växlar mellan Stockholm, Göteborg och Skåne.

Redaktion för detta nummer: Lars Andreasson, Thomas Arvidsson, Göran Djurfeldt, Göran Frankel, Eva Johansson, Staffan Lindberg, Sören Sommelius, Johan Tell (Lund).

Nästa nummer görs i Stockholm och utkommer i september. Artiklar, debattinlägg m m är välkomna.

Manusstopp: 1 augusti 1986 (Adress: se ovan)

Prenumeration: för privatpersoner kostar 60 kr för fyra nummer (ett år), övriga betalar 75 kr. Vi är tacksamma för stödprenumerationer å 100 kr. Lösnummerpris 15 kr.

Postgiro: 79 54 96-9 SYDASIEN

Kontaktpersoner för Sydasienkommittéerna:

Stockholm:

Gerard Rikken, Ringvägen 9 A
117 26 Stockholm, 08-68 43 71

Göteborg:

Thomas Bibin, Nassebacka,
450 84 Bullaren, 0525-520 57

Skåne:

Göran Djurfeldt, Kullavägen 3
232 02 Åkarp, 040-46 08 95

Uppsala:

Anders Forsberg, Ledungsvägen 12,
754 40 Uppsala, 018-32 78 27

Danmark:

Stig Toft-Madsen, Strandgade 96,
DK-1401 Köpenhamn K, 01-54 56 11

Sydasienkommittéernas plattform:

Sydasienkommittéerna i Sverige har som mål att sprida information om situationen i Sydasien och att stödja de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området.

Kommittéerna är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasien och i Sverige.

I nr 1/86 av **Häftan** skriver religionshistorikern Peter Schalk om den "buddhistiska modernismen" som den statsbärande filosofin hos de styrande i Sri Lanka idag. Se vidare artikel om Sri Lankabiståndet i detta nummer.

Ny Asientidskrift

En ny kvalificerad tidskrift om Asien startades förra året i London. Den heter **Inside Asia** och kommer med 6 nr per år. Inside Asia är snyggt gjord, den är oberoende och den innehåller namnkunniga Asienskribenter som Robin Osborne, Dilip Hiro och David Selbourne m fl.

En årsprenumeration kostar 10 Brittiska pund.

Inside Asia
242-244 Pentonville Road
London N1 9UP

Indisk kapprustning

Stora delar av den indiska befolkningen svälter. Trots detta satsade den indiska regeringen under 1985 76,88 miljarder rupies på sitt lands försvar. Detta innebär att man sedan 1979 har tredubblat försvarsutgifterna. Det finns idag 1,13 miljoner soldater.

Moderniseringen av det indiska försvaret har pågått under en tjugooårsperiod. Stora summor har lagts ner på att datorisera utrustningen.

Idag finns små bärbara datorer för fotfolket, var och en värd flera miljoner rupies. Kanonerna i tanksen är datorstyrda, luftvärn och radar likaså.

De flesta miljarderna har dock lagts på att bygga ut flygvapnet och flottan. 1975 kostade frontlinjeflyget 400 milj rupies, 1985 är summan uppe i 6 miljarder.

Bakgrunden till upprustningen är flerfaldig. Kriget i Afghanistan har medfört att USA pumpat in stora summor i Pakistans försvar. Indien känner sig hotat. Kina har moderniserat sin armé och dessutom byggt ut vägnätet i Tibet.

Indierna har också blivit medvetna om sårbarheten med en så lång kustlinje.

Moderniseringen av det indiska försvaret har inte genomförts utan problem. Det är ett stort tekniskt gap mellan de hypermoderna vapnen och soldaterna som ska använda dem.

Eva Johansson

Kultur & Kanoner

Aldrig har utbytet mellan Sverige och Indien varit så stort som det är nu. Indien köper artilleripjäser av Bofors för miljarder kronor och Sverige satsar miljoner på en Indisk kulturfestival.

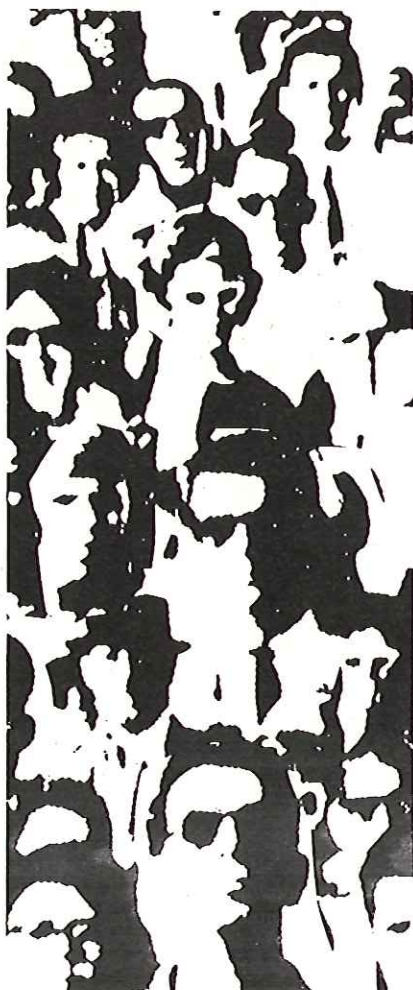
Med början i maj månad nästa år kommer indiska författare, musiker, konstnärer, dans- och teatergrupper att berika vårt kulturutbud. Meningen med festivalen är att det ska vara startskottet på ett långvarigt kulturellt utbyte mellan de båda länderna, inte en lika hastigt uppblående som falnande exotisk visit.

Det goda syftet och det än så länge preliminära programmet gör att det i dag är svårt att uttala sig om festivalens eventuella kvalitéer och brister. Frågetecknen kan dock sättas för två saker.

Det första är en aspekt på svensk kulturpolitik. Svenska Institutet står som finanssär för denna Indien-manifestation. Efter festivalerna "Mötesplats Afrika", i Stockholm vintern 1983-84, och "Latinamerika i Göteborg" förra året, ville man att nästa storsatsning skulle förläggas till Malmö och Lund. Detta kommer troligen inte att ske. Svenska Institutet har haft alltför lösa tyglar och låtit den stockholmska kulturmafian skena iväg på tok för långt i sin iver att visa att just de, och egentligen endast de, är uppgiften värdig. Land-sorten, i detta fall bl a Sveriges tredje stad, kommer än en gång att få hålla tillgodo med smulorna från huvudstadens läckra smörgårdsbord.

Den andra aspekten är av allvarigare art. Svenska Institutets förhandlingspart är organisationen Festival of India och dess underavdelning Indian Council for Cultural Relations. I Festival of India sitter Rajiv Gandhi som honoratiore vilket gör att hela arrangemanget har fått hög diplomatisk status. Festival of India har också uttryckligen sagt ifrån att de kommer att sätta ihop utställningar, välja konstnärer och således sända oss väl inslagna kulturella paket som Sverige bara har att buga och tacka för. Indierna kommer säkert att skicka de bästa de har, men bara det bästa av "snälla" konstutövare. Vi kommer inte att få dokumentärfotografier från slumområden, inte samhällskritiska pjäser eller häcklande poesi. Så lyckas Svenska Institutet inte att bryta det "snälla" kommer vi att få Indiens motsvarigheter till Carl Larsson, Carola och Nils Poppe.

Diskussionen om Bofors försäljning av haubitsar till Indien har mest rört sig kring begreppet moral. Tolkningen av vapenexportlagen har stått i centrum. Kritikerna stänger sina pannor blodiga mot utrikeshandelsminister Mats Hellström, som verkar ha tillgång till en ousinlig källa av undanflynkt. Vapen till Indonesien som ockuperar Öst Timor förklaras bort med att kriget nog snart kommer att ta slut. Burma har haft inbördeskrig sen 1947, men likväl slåss regeringstrupperna med svenska vapen. Det förekom inga strider under den månaden som leveransen skedde, lyder försvarstalet. Men sanningen är att under denna monsunmånad är det alltid vapenvila

och har så varit i snart 40 år. När USA invaderade Grenada 1984, förklarade Hellström närvaron av svenska vapen med att det inte var krig utan bara en militär operation.

Vapenexportlagen är av negativ art, dvs den säger vart man *inte* får exportera men den säger ingenting om *varför* Sverige ska sälja vapen. Det finns egentligen bara en orsak till vapenexporten och det är att förbilliga för det svenska försvaret. Visserligen talas det om arbetstillfällen i krisregioner, men ingen politiker har ännu vågat använda detta argument för att försvara vapenförsäljning till ett land med oroligheter.

Genom att exportera vapen säger regeringen att det egna försvarets anskaffningskostnader sänks genom att tillverkningen sker i så kallade långa serier. Men enligt Svenska Freds Boforsexpert Lars Jederlund stämmer inte dessa påstådda ekonomiska fördelar. Jederlund hävdar att det som vårt försvar köper av svenska tillverkare till 70 % består av stora och dyra vapensystem. Dessa u-båtar, tanks och ytvattensfartyg exporteras över huvud taget inte och kan därför inte komma ifråga i diskussionen om skalfördelar. Den återstående produktionen skulle, enligt Jederlund, bara bli 20 % dyrare om vapenexporten förbjöds. Detta skulle innebära en kostnadsökning för försvaret på ca 300 miljoner per år, vilket är 1 % av det årliga försvarsanslaget. Vad det gäller det indiska haubitsköpet kommer det svenska försvaret inte att spara någonting, säger Jederlund. Sverige slutade att köpa haubitsar för fyra år sedan, alltså innan Bofors kom igång med sin export av detta vapensystem. Detta innebär att det svenska försvaret har tagit alla initialkostnader (de för planering, forskning och anskaffning av maskiner) för Haubits 77, utan att få några fördelar av de långa serierna.

Slutsummering: Sverige säljer vapen till ett land som på alla punkter i vapenexportlagen borde bedömas som olämpligt. Vinsterna av affären kommer bara att tillfalla Nobel Industrier, där Bofors är ett dotterbolag, och dess aktieägare. Den störste av dessa, skattesmitaren Erik Penser, kan i sin exil i London gotta sig åt att den senaste månadens kursstegring på aktier ökat hans förmögenhet med 750 miljoner.

Svensk vapenexport efter jätteaffären med Indien: Dubbelmoralen slår rekord!

Den svenska vapenexporten till Tredje världen styrs av kommersiella och sysselsättningspolitiska motiv. Den svenska vapenexportlagstiftningen styrs också av moraliska motiv — att begränsa vapeninsatser i krig och förtryck. Skillnaden mellan lagens ord och regeringens handling går inte att driva hur långt som helst; det är hela det svenska samhällets respekt för riksdagens lagstiftning som står på spel, säger fredsforskaren Thomas Ohlson vid Stockholms fredsforskningsinstitut, SIPRI, till intervjuaren, Christian Andersson. Thomas Ohlson är expert på vapenhandel och vapenproduktion i Tredje världen.

Bryter regeringen mot riksdagens riktlinjer för svensk vapenexport om man godkänner Bofors försäljning av Haubits 77 till Indien?

Lagen är ju formulerad så att den skall tolkas från fall till fall, den innehåller få absoluta förbud, men andan i lagen är helt klar: man skall inte sälja vapen till ett land som står inför risken att bli indraget i en internationell konflikt. Indien och Pakistan har ju varit inblandade i tre krig, 1948, 1965 och 1971, samtidigt som det pågår ständiga skärmytslingar i Kashmir. Till detta kommer ju oroligheterna i Punjab. Indien svarar alltså för två av lagens fyra kriterier för när svensk vapenexport *inte* skall förekomma.

Kontinuitet

Vapenexportlagen har ju en negativ argumentering — "Du skall icke" — men regeringen använder sig av många positiva argument — "Du skall" — till exempel nu i fallet med haubitsarna till Indien. Då sägs det "Här har vi sålt vapen i många år". Är det ett hållbart argument?

I propositionen som ligger till grund för tolkningen av lagen står det att man får sälja utrustning och reservdelar till redan levererad material. Men att leverera nya vapensystem, det ingår inte i den tolkningen. Undantag kan göras från riksdagens fyra grundkriterier om det bara är uppföljningsleveranser, av ammunition, av reservdelar, men att man skall få dra igång nya affärer med nya vapensystem som en slags uppföljning, det ligger inte i tolkningen, absolut inte.

Nu säger ju regeringen att "Det råder tilltagande avspänning i Sydasiens" och pekar på att under de senaste månaderna så har Indien och Pakistan visat vilja till dialog. Kan

man göra en bedömning av avspänning i ett så kort tidsperspektiv?

Det finns ju vissa argument som regeringen går ut starkare med, när den skall motivera affären inför pressen, eller inför svenska folket, som får det att låta som om detta skulle vara de avgörande kriterierna: viss avspänning mellan Pakistan och Indien eller den nya sydasiatiska samarbetsorganisationen, SAARC, men det är mycket mer komplext än så. Inte i någon vapenaffär, hur obetydlig den än är, kan man renodla och säga att här är det *det* eller *det* argumentet. I stället är det så att det finns en tio-femton drivkrafter bakom varje vapenaffär, av politisk, ekonomisk och ibland också militär natur.

Det finns ett litet element av vart och ett av dessa i varje vapenaffär. Det är allting från handelsbalans till regionalpolitik, i det här fallet bl a ett antal jobb i Karlskoga där det inte finns någon alternativ civil produktion. Här är det alltså fråga om en affär på minst 8,4 miljarder, som då skall jämföras med den årliga totala svenska vapenexporten på drygt 2 miljarder. Bara storleken på affären gör att jag tror att regeringen knappast reflekterat på de argument *emot* typ regionala krig, inrikespolitiska motsättningar, som också måste ingå i en helhetsbedömning.

Styrkan i de national-, regional- och företagekonomiska argumenten från Sveriges håll och styrkan i de allmänna relationerna mellan Sverige och Indien, både ekonomiskt och politisk-ideologiskt med den alliansfria rörelsen och med de personliga kontakterna mellan ledare för de båda länderna, allt det här tillsammans har fullständigt kört över varje argument *mot* affären. Det bevisas ju också av att regeringen, vilket är mycket sällsynt i vapenaffärer, går in och aktivt stöder med exportkreditgarantier.

Opinionen

Du menar regeringen tänker inte ta den minsta hänsyn till den opinion mot affären som ändå kommit till uttryck — Svenska Freds, SSU, enskilda socialdemokratiska riksdagsmän när man så småningom ger formellt klartecken — är det helt oväsentligt?

För den här affären har det ingen betydelse, men för den fortsatta debatten har det, tvärtom, väldigt stor betydelse. Det är väldigt bra om man kunde få en seriös debatt om svensk vapenexport och dess problem, därför att det senaste året, i samband med "Boforsaffären", har det huvudsakligen varit skandalartade, lösnummerknipande

Som kontrast till svenska protester mot den svensk-indiska vapenförsäljningen har affären passerat obemärkt i Indien. Trots den stora köpesumman är beloppet en ganska liten del av Indiens totala utgifter för militära ändamål. Indiens försvarsbudget är för räkenskapsåret 1986/87 på 94 miljarder rupier, vilket är cirka 10 miljarder högre än föregående period. Detta är ändå lågt räknat. För tar man dessutom med utgifter för paramilitära företeelser och den del av atom-, rymd- och elektroniska forskningen som har klart militära syften, skjuter siffrorna än mer i höjden.

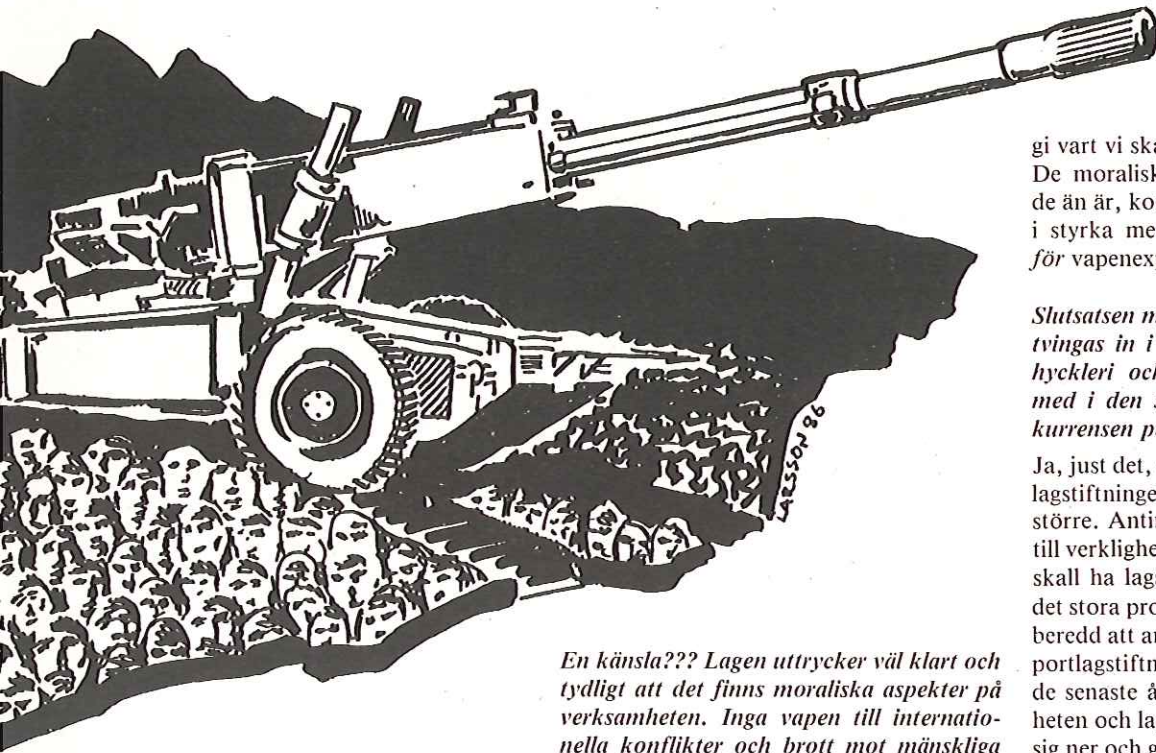
Tyst om vapnen i Indien

Allt detta mot en bakgrund av massfattigdom och otillräckliga resurser för utveckling. I den indiska televisionen kunde man samma kväll följa köpet av svenska haubitsar och se bilder från Gujarat, där människor i kåkstäder samlade kloakvatten för att dricka.

Olof Palme och Rajiv Gandhi tog tillsammans värdefulla steg mot ett mål av fred och nedrustning i världen. Men det signifikanta för det svensk-indiska vapenavtalet — där både Palme och Gandhi aktivt deltog i förhandlingarna — visar på något annat. Nämligen att fred och nedrustning är gångbara honnorsord på den internationella politikens estrad, samtidigt som enskilda länder köper och säljer vapen som aldrig förr.

Ajit Roy Calcutta 7/4 -86

Översättning: Johan Tell

argument, typ "skall Winberg avgå eller inte avgå som SAF-ordförande", skall den eller den åtalas"...

Är misstanke om grov varusmuggling "lösnummerknipande" argument?

Nej, visst skall folk som begår brott straffas. Men svensk vapenexport är väldigt mediastyrkt. De ändringar som har gjorts i lagar och förordningar de senaste fyra-fem åren har bara varit ett resultat av enskilda skandaler, som fått stor publicitet. Det finns ingen genomtänkt, övergripande strategi, vart vi skall gå med vapenexportlagstiftningen, de fundamentala frågorna och problemen, försvinner liksom i lösnummerspolitiken från kvällspressens sida.

Och vilka är då de fundamentala frågorna? Är det om vi skall ha vapenexport eller inte?

Ja, eller *måste* vi ha vapenexport? För Sveriges del har vi ju det stora dilemmat, som exempelvis Frankrike *inte* har, att vi skäms för vår vapenexport. Svensken och svenska politiker har trots allt en känsla av att vapenexport är något fullt...

En känsla??? Lagen uttrycker väl klart och tydligt att det finns moraliska aspekter på verksamheten. Inga vapen till internationella konflikter och brott mot mänskliga rättigheter. Vad är det annat än klara moraliska ställningstaganden?

Jovisst, men det är ju så att vi har den hårdaste vapenexportlagen i världen, samtidigt som tillämpningen och uppföljningen av den, är sådan att man hela tiden frågar sig vad det är som händer.

Dubbelmoral

Du menar att du skulle vilja ta bort lagens moraliska aspekter för att få bättre överensstämmelse mellan ord och handling.

Nej, tvärtom. Jag skulle företrädesvis vilja ändra på handlingen och inte på orden. Det är inget fel på de här moraliska aspekterna, de är alldeles utmärkta... men det är väl där någonstans som hela kärnproblemet ligger. De flesta argumenten mot vapenexport är av moralisk natur och krockar hela tiden mot politiska och ekonomiska argument som i sig är så oerhört mycket starkare. Då menar jag att det också finns en hel rad national- och företagsekonomiska argument *mot* svensk vapenexport som vi i stället skulle kunna ta fram, debattera, fundera över, för att få en långsiktig strate-

gi vart vi skall gå med svensk vapenexport. De moraliska argumenten, hur vällovliga de än är, kommer aldrig att kunna mäta sig i styrka med de ekonomiska argumenten för vapenexport som nu dominerar.

Slutsatsen måste bli att Sverige kommer att tvingas in i en spiral av allt uppenbarare hyckleri och dubbelmoral för att hänga med i den stenhårda internationella konkurrensen på vapenmarknaden?

Ja, just det, och trycket på att göra något åt lagstiftningen kommer att bli allt större och större. Antingen att anpassa lagstiftningen till verkligheten eller att bestämma vad man skall ha lagstiftningen till. Det är för mig det stora problemet. I dag är ingen politiker beredd att anpassa lagen, att mjuka upp exportlagstiftningen. I stället har man under de senaste åren ökat gapet mellan verkligheten och lagen. Det är väldigt lätt att sätta sig ner och göra en uppställning över de olika uttalanden *för* och *emot* vissa vapenaffärer som Mats Hellström gjort under de senaste tio åren, först som vice ordförande i Arbetarrörelsens fredsforum och ledande kritiker av den borgerliga regeringens vapenförsäljningar och sedan som utrikeshandelsminister med eget ansvar för vapenexporten. En sådan uppställning ger en utmärkt illustration till vad jag menar, att det blir löjligare och löjligare för var dag som går.

Det som är väldigt farligt med det är att människors förtroende för politiker och för lagstiftning luckras upp. De ansvariga svenska politikerna håller på att sätta sig i en mycket svår situation när de undergräver förtroendet för sig själva på det här sättet. Det är en rävsax som inte får någon lösning förrän man på ett seriöst sätt börjar fundera på vilka de national- och företagsekonomiska argumenten *mot* svensk vapenexport är. Det i sin tur drar in hela den svenska säkerhets- och neutralitetspolitiken och vår försvarsindustriella politik. Därför är det en väldigt stor och svår fråga. Därför är man väldigt rädd för att ta den debatten.

Christian Andersson

”Svindlande höjder” via satellit

Det indiska rymdprogrammet har nu drygt ett decennium på nacken. I samarbete med såväl Sovjet, USA och Europa har erfarenheter samlats. Programmets långsiktiga mål att uppnå självständighet inom såväl raket-som satellit-teknologi har snart uppnåtts. Den första uppskjutningen från indisk mark av en indiskbyggd satellit vägande 35 kg gjordes för sex år sedan. Snart har man kapacitet att sända upp satelliter i internationell storleksklass. Vilka syften ligger bakom Indiens snabba utveckling till en av de främsta rymdnationerna efter Sovjet och USA?

”Vi kör på första växeln nu men de närmaste åren är vi uppe i full fart”

Professor Menon, rymdprogrammets planeringskommitté, 1984.

Redan på mitten av 60-talet drogs riktlinjerna för den indiska rymdforskningen upp. Inriktningen var från början satellit-teknologi. I början av 70-talet fick indiens motsvarighet till amerikanska NASA; ISRO (Indian Space Research Organisation) sitt program fastslaget: att utveckla och bygga satelliter för forskning, jordresursprospektering och kommunikation, att utveckla och bygga bärarketer för nämnda satelliter samt att bygga upp markstationer för styrning och databearbetning.

Forskningscentra i skilda delar av landet sattes upp. I Bangalore placerades ett centrum där satelliterna skulle utvecklas och byggas. Nära Trivandrum i Kerala började utvecklandet och konstruktionen av en bärarket vid namn SLV-3. Raketuppskjutningsplatsen lokaliserades till en ö på östkusten ca 100 km norr om Madras. Den centrala markkontrollen byggdes upp i Hassan, Karnataka. Ytterligare centra för databearbetning och forskning hamnade även under ISRA:s paraply. Totalt uppgick personalstyrkan till över 9 000 tekniker och vetenskapsmän. Utvecklandet och utprov-

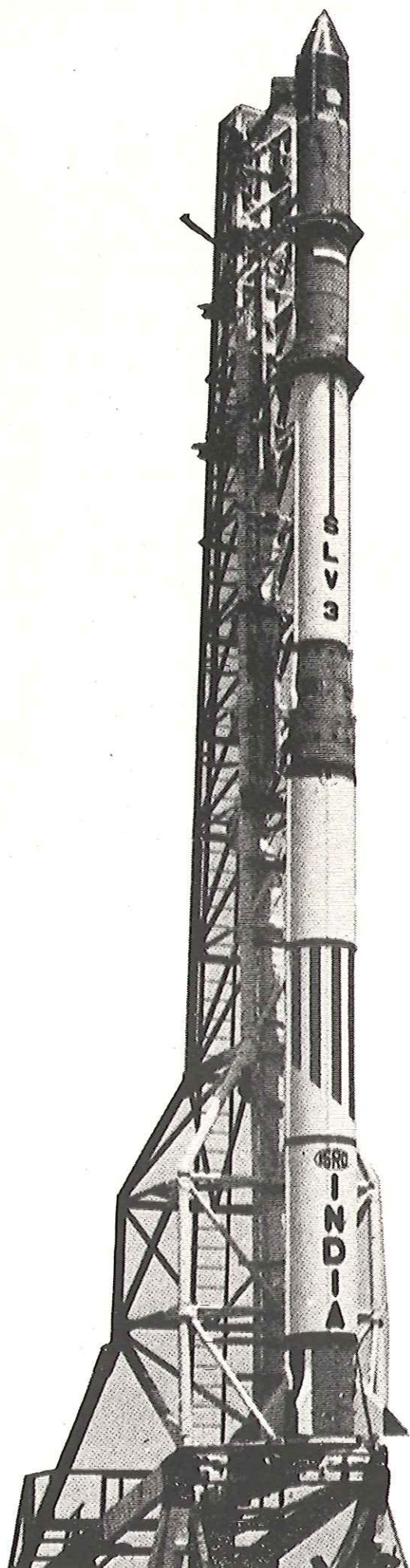
ning av alla ingående komponenter gick planenligt och 1980 kunde den första inhemskt byggda satelliten lämna indisk mark på en indisk bärarket.

Satelliten, *Rohini-1*, fick en efterföljare året därpå som dessvärre ej fullföljde sitt uppdrag. 1983 sändes den tredje satelliten i Rohini-serien upp med en förstärkt version av bärarketen SLV-3 vilket innebar att missen två år tidigare ej upprepades.

Sovjetisk hjälp

Redan 1975 hade dock satellitcentrat i Bangalore byggt sin första satellit: *Aryabhata*. Den 358 kg tunga satelliten placerades ut av Sovjet. Endast fem dagar senare bröt kraftsystemet på satelliten samman. 1979 sköt ryssarna på nytt upp en indiskbyggd satellit. Denna fullföljde sitt uppdrag som bl a bestod i att med TV-kameror fotografera moln- och snötäcken i Himalaja för att kunna förutse smältvattenmängder. Speciella strålningsmätare inventerade mineral-och skörderesurser.

De tidigare nämnda Rohinisatelliterna var betydligt lättare än de satelliter som ryssarna gratis (!) placerade ut. Trots den ringa vikten på 40 kg utgjorde de dock ett stort steg framåt i utvecklingen av programmet. Främsta anledningen till detta var bärarketen SLV-3. Efter sju års arbete med en årsbudget på 200 miljoner Rs och endast 250 personer hade Indien lyckats bygga en fungerande 4-stegsraket vägande 17 ton och hög som ett femvåningshus.

SLV-3, den indisktbyggda bärarketen med satelliten Rohini klar för uppskjutning.

Ett decennium i rymden

- 1975 *Aryabhata*, indienbyggd forsknings-satellit, utplacerad av sovjetisk raket.
- 1979 *Bhaskara 1*, indienbyggd jordresurssatellit, utplacerad av Sovjet.
- 1980 *Rohini 1*, indienbyggd forsknings-satellit, utplacerad av indienbyggda bärraketen SLV-3.
- 1981 *Bhaskara 2*, indienbyggd jordresurssatellit, utplacerad av Sovjet.
Rohini RS-D-1, indienbyggd forskningssatellit, utplacerad av indienbyggda bärraketen SLV-3.
Apple, den första indienbyggda kommunikationssatelliten, utplacerad av Europeiska Rymdunionens Ariane-raket.
- 1982 *Insat 1 A*, kommunikationssatellit byggd av amerikanska Ford Aerospace och utplacerad av amerikanska bärraketen Delta. Började krångla och ersattes året därpå.
- 1983 *Insat 1 B*, Kommunikationssatellit byggd av Ford Aerospace Communication Corporation och utplacerad av amerikanska rymdfärjan Challenger
Rohini, indienbyggd forskningssatellit, utplacerad av en utvecklad version av den indiska bärraketen SLV-3.
- 1984 Indiens första kosmonaut följer sovjetiska kolleger till sovjetiska rymdstationen Salyut-7.

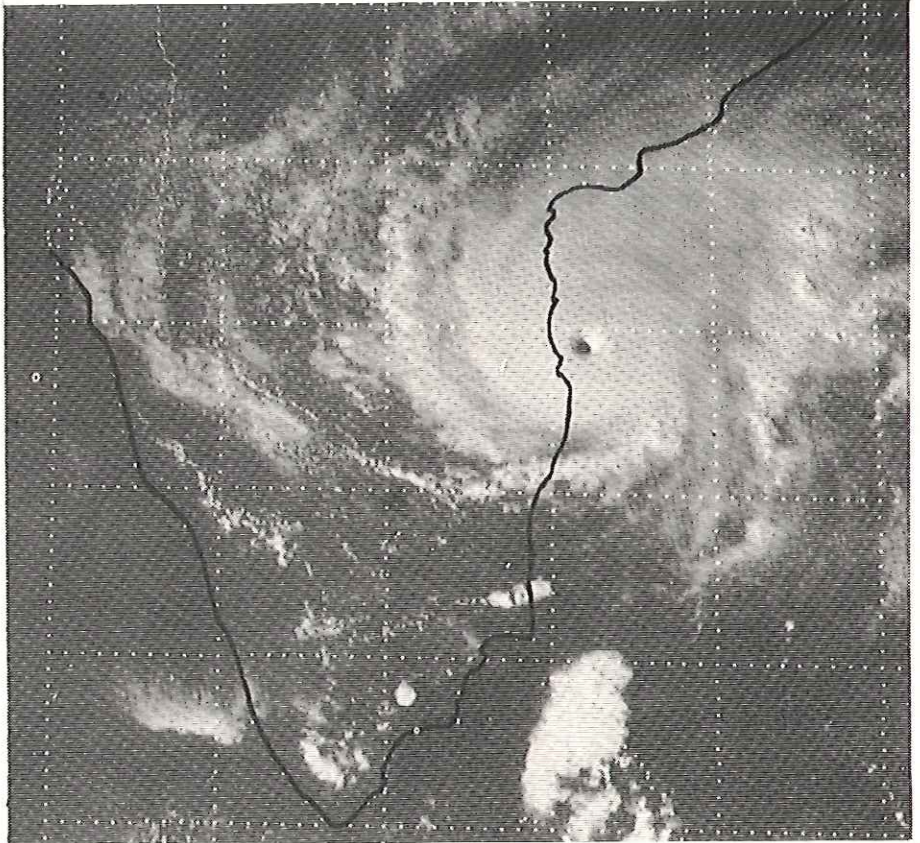

Foto från satelliten *Insat-1 B* som visar cyklon över östkusten i november 1984.

Eftersom få länder vill bistå med kunskap om raketeknologi pga denna teknologiska militära tillämpningsmöjligheter fick man, som chefen för raketprojektet uttryckte det: "utveckla alltihop från scratch och testa det själva". Resultatet av utvecklingsarbetet blev en uppvisning som påminde om de prestige-fyllda TV-sända uppskjutningsshowerna av amerikanska Saturn-raketer på slutet av 60-talet:

"3,2,1,0... Inom 2,6 sekunder lyfter raketten, efter 52 sek har den nått en höjd av 18,2 km, vid höjd 33 km lösgöres första steget, motorn i steg två tändes och för raketten till höjden 72 km, tid: 121 sek. Andra steget lösgörs vid tid 140 sek vid höjden 93 km. Tredje stegets fasta bränsle tändes och dess 1080 kg bränsle förbrukas på drygt två minuter och för raketten till höjden 295 km.

Fjärde steget för slutligen in satelliten i en låg omloppsbana ca 12 minuter efter starten."

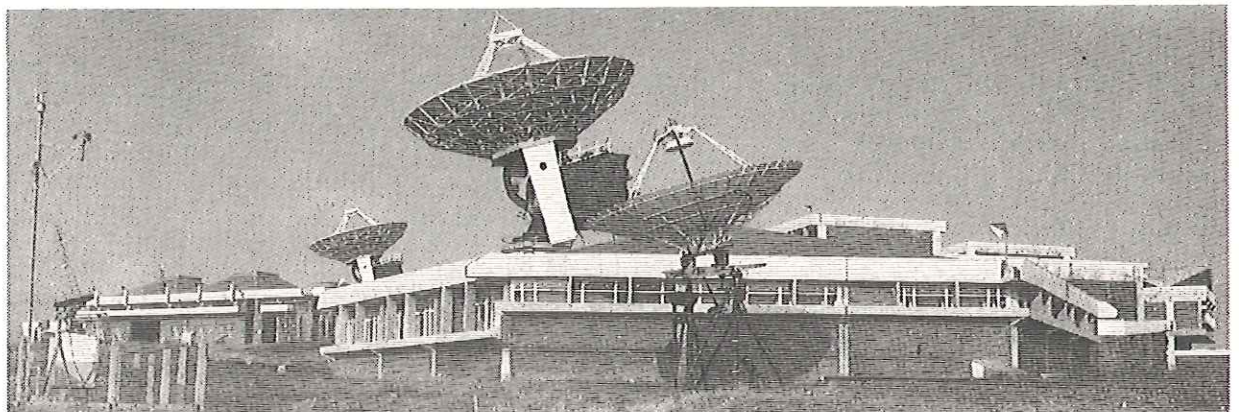
"få länder vill bistå med raketeknologi pga denna teknologiska militära tillämpningsmöjligheter"

I denna högteknologiska uppvisning ligger säkert ett starkt prestigefyllt nationellt symbolvärde. Den officiella målsättningen för rymdprogrammet är emellertid sammanfattad i två huvudmål: Satellitkommunikation och jordresursundersökning. Mer konkret skulle det innebära bättre teleförbindelser,

nationella TV-sändningar inkluderande utbildningsprogram för avlägsna byar, exakt kartering av naturresurser, säkrare väder-rapportering och havsnavigering etc.

Efter de lyckade erfarenheterna från *Rohini*-serien samt de tyngre *Bhaskara*-jordresurs-satelliterna som Sovjet placerade ut har nästa steg blivit att under 80-talet utveckla egna nationella system för tyngre kommunikationssatelliter utplacerade med egna bärraketer. Detta förutsätter bl a en kraftig utveckling av raketsidan då nyttolasten i ett slag kommer att mer än 10-faldigas samt att kommunikationssatelliterna kräver en högre bana. Dessa satelliter på mellan 500 kg och ett ton placeras i en sk geostationär bana, de "hänger" skenbart över en viss punkt. Utplaceringen kräver en ytterst förfinad teknik både på marken och

Markkontrollen
i Hassan,
Karnataka.

i rymden.

Äpple i rymden

Apple blev det första resultatet av denna satsning. En helt indienbyggd kommunikationssatellit. Ännu hade emellertid Indien ingen raket som kunde placera *Apple*. Utplaceringen skedde istället med hjälp av den Europeiska Rymd Unionens raket *Ariane*. (i unionen ingår bl a Sverige) Själva utplaceringen av *Apple* i en geostationär bana innebar ett eldprov för de indiska teknikerna. För att kunna föra satelliten från den elliptiska banan till anvisat utrymme på 102 graders östlig längd krävdes en rad svåra manövrer som dittills endast klarats av länder som USA, Sovjet, Frankrike och Kanada. Manövern lyckades. Som drivkraft användes den motor som annars ingick i SLV-3:s fjärde steg. *Apple* var dock med sina 650 kg endast en experimentsatellit och i väntan på att en fullt utbyggd indisk kommunikationssatellit skulle bli färdig köpte Indien *Insat 1 A* från Ford Aerospace i USA.

Amerikansk hjälp

Insat 1 A som placerades ut av en amerikansk bärraket började dock att krångla och efterföljaren *Insat 1 B* som utplaceras av rymdfärjan *Challenger* (som förolyckades 1986) 1983, fick istället uppdraget att förse Indien med en modern kommunikationssatellit. *Insat 1 B* som väger ca 3 ton är ännu i funktion och beräknas serva Indien fram till år 1990. *Insat 1 B* ger direkt TV till 7 delstater, ger möjlighet att nå 100 000 byar, ger 5-kanalig radio, dygnet-runt rapportering om väderläget, ger möjlighet till över 8000 långdistans-telefonsamtal etc.

Satelliten har kostat 600 miljoner Rs vilket nästan utgör en tredjedel av ISRO:s årsbudget på 1900 miljoner Rs. Stora investeringar görs självfallet även på markbaserade service-enheter. Investeringar som siktar längre än *Insat*: Under slutet av 80-talet hoppas man ha fullbordat planerna på dels nya raketer — som kan placera satelliter på 400-500 kg i synkronbana, dels ny kommunikationssatellit i *Insat*-klass som omkring 1990 kan ersätta amerikanskbygda *Insat*.

Jätteraket

Den nya raketerna *PSLV*, kommer att väga ca 300 ton att jämföra med SLV-3:s 17 ton. Storleken blir som ett 12-våningshus. Planerad premiäruppskjutning är beräknad till 1986-87. Den nya 10-årsplanen har en kostnadsbudget på mer än 9 miljarder Rs. I den hitintillsvarande utvecklingen finns inget som tyder på att man ej skulle lyckas i sina föresatser. Rajiv Gandhi har t o m visat upp rymdprogrammet som ett föredöme för planerare och verkställare inom andra samhällssektorer när han på ett seminarium nyligen läxade upp sina underlydande.

Har dock denna forcering på rymdområdet endast som drivfjäder "stråvan efter ut-

Exempel på utvecklingsforskning: Fiberoptik kan spara dyro kilon i rymden!

På satellit-centrat i Bangalore utvecklas de indiska satelliterna. De är dock inga kopior av de ryska och amerikanska 50-tals och 60-tals satelliterna. Nya tekniska lösningar utvecklas. Ett exempel är en ny tillämpning av fiberoptik för värmekontroll som föreslås av två forskare i Bangalore. Metoden kan spara flera kilon i vikt på en satellit.

Fiberoptiken, som kort går ut på att ljus kan leda i ett "glasrör" även när det är böjt, har redan revolutionerat kommunikationer på jorden genom att ersätta tung och dyr koppartråd med lätta och billiga glasfibrer. Fibrerna som leder ljus, även infrarött sådant (=värme) kan enligt forskarna användas som ersättning för traditionella kylsystem på satelliter. Fibrerna kan även effektivisera användandet av solenergi på satelliten. Fibrernas överlägsenhet jämfört med traditionella system beror på dess ringa vikt samt flexibilitet: De kan böjas utan energiförlust, de kan transportera värmestrålning i visst våglängdsområde från system inuti satelliten som genererar värme ut i rymden utan att samtidigt ta in värmestrålning från rymden då denna ligger i annat våglängdsområde. Vid de misslyckanden som vidlätit det indiska satellitprogrammet har just värmekontrollen och solpanelerna krånglat. L'loyds i London fick punga ut med 65 miljoner dollar till Indien för förlusten av *Insat 1 A*. *Insat 1 B* höll på att råka ut för ett liknande problem när solpanelerna ej ville veckla ut sig förmodligen beroende på att några "gångjärn" frusit.

veckling", som före premiärministern Indira Gandhi uttryckte det, och som motiv "att höja vårt folks levnadsstandard" som det officiellt proklamerats?

Militära syften?

Enligt flera bedömare är det uppenbart att Indiens intresse för raketeknologi hänger samman med dess potentiella användning för militära ändamål. Chefen för raketprojektet SLV-3, Abdul Kalam, har sänts till försvarsforsknings- och utvecklingslaboratoriet i Hyderebad där markstartande missiler är under produktion. Indien har även sedan något år tillbaka världens största forskningsreaktor, helt inhemskt byggd och därmed utanför Internationella Atomkommissionens kontroll. Restprodukterna från denna reaktor, vari ingår bl a plutonium, påstås räcka till en konstruktion av ett par tre atombomber per år, om viljan finns vill säga.

Jordresurssatelliterna, särskilt de avancerade som befinner sig under utveckling,

Rakesh Sharma — Indiens första kosmonaut

Den tredje april 1984 fick Indien sin första kosmonaut: Tillsammans med två ryska kolleger lämnade han Baikonur cosmodromen i Sovjetiska Kazakhstan i raketerna Soyuz T-11. Dagen därpå dockades rymdstationen Salyut 7 där ytterligare tre ryska kolleger tog emot. Under åtta dagars vistelse ombord på rymdstationen utförde Sharma en rad experiment: Bland de medicinska försöken ingick ett där man ville se vilken inverkan yoga-övningar fick på effekterna av tyngdlöshet. Vidare fotograferades den indiska subkontinenten av kameror med en sådan upplösningsförmåga att t o m en grupp bergsbestigare på Mount Everest ofrivilligt (?) blev avfotograferade.

I en av Salyuts försöksugnar utfördes legeringsexperiment omöjliga att utföra på jorden. Silver och germanium smältes för att sedan snabbt nedkylas under fryspunkten utan att därvid förlora sin vätskeform. Den erhållna kristallen s k metalliskt glas erhöll då mycket ovanliga egenskaper.

Sharmas rymdflygning har dock ingen omedelbar betydelse för det indiska rymdprogrammet som f n helt är inriktat på utplacering av inhemskt byggda satelliter och där så är möjligt med egna bärraketer. (2)

Rymdprogrammets framtidsplaner

Under 1986, -87 och -89 planeras en fortsättning av *Rohini*-serien. Mellan åren 1988 och -94 beräknas fyra uppskjutningar av bärraketerna *PSLV* som då placeras ut jordresurssatelliter. Kommunikationssatellitprogrammet fortsätter 1988 med en inhemskt byggd version av *Insat*. En bärraket vid namn *GSLV* beräknas vara färdigutvecklad omkring år 1991. Denna bärraket skall sedan en bit in på 90-talet kunna placera ut de tunga *Insat*-kommunikationssatelliterna.

kan med sina känsliga ögon vaka även över trupperörelser, installationer i grannländer m m och därmed fungera som spionsatelliter.

Kommunikationssatelliterna kan integreras med stridsledningscentraler på marken och i luften, ja t o m enskilda förband och enskilda soldater kan ha hjälp av satelliter vid orientering under strid.

Klart är emellertid att Indien väl ser ut att kunna hävda sig som en av Asiens främsta inom högteknologin. Den närmaste framtiden gäller inte bara frågan om att få upp högsta fart, som professor Menon inledningsvis formulerade det, frågan gäller också vart bilen styrs.

Thomas Arvidsson

Referenser:

Mc Grow-Hill, Yearbook of Science & Technology
Indian & Foreign Review
India Today
Current Science
Modern India
Annual Report 1983-84, 1984-85, Gov. of India,
Dep of Space.

Smekmånaden över

Ajit Roy

Calcutta 21 mars 1986

Det politiska Indien förklarades av nyheten om Olof Palmes tragiska död från en mördarens kula. Till skillnad från vid de flesta andra liknande tillfällen var den landssorg som proklamerades för honom av Indiens regering mer än en formalitet denna gång. Alla upplysta människor hade ju del i en sorg som skar tvärs över de politiska meningsskiljaktigheter som brukar dela dem. Direktsändningen av Palmes högtidliga begravning fördes ut över hela landet via en nationell satellitkanal och höll folk klistrade vid tv-apparaten.

Olof Palme hade stort anseende i Indien inte bara som detta lands vän och gynnare utan också som socialist, som hängiven förespråkare för världsfred och nedrustning, som kämpe mot rasismen och som talesman för en rättvis fördelning till tredje världen.

Denna krönikör hade privilegiet att träffa honom vid en informell sammankomst tillsammans med andra jurymedlemmar under stockholmssessionen av Permanenta Folktribunalen om Afghanistan i maj 1981. Palme var då oppositionsledare i svenska riksdagen. Krönikören hade tillfälle att höra från honom själv om hans olika engagemang med början i hans ställningstagande mot USA:s smutsiga krig i Vietnam. Därför vet vi att genom Olof Palmes död har inte bara det svenska folket utan också mänskligheten lidit en stor förlust.

Minskad trovärdighet

För att återvända till Indien har vi under de senaste månaderna bevittnat en veritabel omvälvning av det politiska landskapet. Den eufori som var ögonfallande i stora delar av den allmänna opinionen i landet efter Rajiv Gandhis tillträde har nästan helt ebbat ut. Under en viss tid de senaste veckorna har det till och med förekommit prat och rykten i tidningsspalter och i politiska kretsar om tänkbara avhopp bland det regerande partiets parlamentsledamöter och också om alternativ till kongresspartiets (I) centralregering. Även om allt detta kan verka en smula fantasifullt för ögonblicket, är det ingen tvekan om att Rajiv Gandhis och

vad det beträffar kongresspartiets (I) trovärdighet har havererat! Skälen är inte svåra att hitta.

För det första har den läkande handpåläggning som Rajiv Gandhi ansågs besitta visat sig vara mindre än tillfälligt lindrande, särskilt i Punjab. Inte nog med att de väpnade extremisterna åter är ute på mordorgie, inte nog med att de ännu en gång har förskansat sig i det heligaste sikh-templet, det Gyllene Templet i Amritsar, det har också förekommit upprepade utbrott av upplopp mellan hinduer och sikher i olika stadscentra i Punjab, något som aldrig bevittnats tidigare. När detta skrivs råder utgångsförbud om natten i tre viktiga städer i Punjab, i några även längre tid, beroende på våldsamma konflikter mellan sikhiska och hinduiska extremister.

Växande spänning

Också spänningar mellan hinduer och muslimer har nått en höjdpunkt i vissa delar av landet. I Kashmirdalen splittrades den traditionella freden mellan de religiösa grupperna av våldsamma upplopp. På grund av detta måste Jammu & Kashmir-regeringen, som bildades av en liten grupp avhoppare från det ursprungliga National Conference och installerades i ämbetet med stöd av Kongresspartiet (I), upplösas, och presidentstyret måste förklaras i staten.

I Uttar Pradesh, själva hjärtat av den hinditalande regionen, har en bitter konfrontation med hot om våld brutit ut. Det gäller en historisk byggnad, som de rivaliserande religiösa samfundet gör anspråk på som tempel och som moské — ett skäl att oro sig för hur det ska gå med lugnet i landet.

Dessutom tvingades Kongresspartiets (I) chefsminister i Maharashtra att avgå, när det upptäcktes att hans dotter genom ett bedrägeri hade fått otillbörligt höga betyg i en tentamen på universitetet. En annan skandalös tilldragelse ägde rum nyligen, när Charles Shovraj, den notoriske internationelle brottsling som anklagas för en rad mord och andra brott i olika länder och som avtjänade ett straff i Tiharfängelset i Delhi, bokstavligen promenerade ut ur

fängelset efter att ha mutat och drogat personalen på ett nästan otroligt sätt som i en pueril hindifilm.

Ihåliga löften

Sammanfattningsvis: nationell enhet och säkerhet var de två främsta programpunkterna på basis av vilka Rajiv Gandhi sökte och erhölet sitt massiva mandat efter sin mors tragiska död. Dessa har avslöjats som ihåliga och ouppfyllda löften.

Rajiv Gandhi har också röjt sin politiska omognad och obeslutsamhet beträffande sin regerings klåpande med höjningen av föreskrivna priser före budgeten på en rad varor som oljeprodukter, kol, ris och vete. Under trycket från allmänna opinionen och oron i de egna partileden — ackompanjerade av en rad bandhs (arbetsnedläggelser) — tvingades regeringen att beordra en partiell nedskärning på höjningarna på en del varor.

Rajiv Gandhi har också devalverat sitt eget ledarskap genom att på det grövsta ge efter för påtryckningarna från den mest konservativa muslimska opinionen. Han har i parlamentet lagt en proposition som upphäver en dom av Högsta Domstolen. Domen hade gett fränskilda muslimska kvinnor rätten till underhåll från deras tidigare makar under civilagen.

Viktigast av allt är att Rajiv Gandhis misslyckande att samla röster i alla val efter det sista valet till underhuset har satt fart på hans "lojala" supportrar. De var bara lojala så länge som de var tillförsäkrade seger under Kongresspartiets (I) symbol. I de allmänna valen i Punjab och Assam och i de flesta fyllnadsvälen under de sista 14 månaderna har Kongresspartiet (I) besegrats av oppositionen. Följaktligen funderar rättorna på att lämna det sjunkande skeppet.

Men vad är alternativet? Vad och vem efter Kongresspartiet (I) och Rajiv Gandhi? Fortfarande saknas ett trovärdigt och tillfredsställande svar.

Översättning: Göran Frankel

VINST eller VÅRD

I år kommer det att säljas läkemedel för 60-70 miljoner dollars i världen. Många av dessa läkemedel kommer att ges i doser som antingen är för stora eller för små. Många är verkningslösa. Många är farliga.

I u-länderna är floran av mediciner så vildvuxen att ingen längre har någon överblick över den. Man har hamnat i klorna på mäktiga ekonomiska intressenter. Läkemedelsbolagen frestar med snabbsjukvård i masskala. I i-länderna utgör läkemedlen 10-20 procent av sjukvårdskostnaderna. I u-länderna är motsvarande siffra 40-50 procent!

Sydasien rapporterar från två konferenser där dessa problem har diskuterats.

Lund, september, 1984

Health Action International (HAI) sammanträder i Lund.

HAI är ett internationellt samarbetsorgan för ett femtiotal konsumentorganisationer, u-landsgrupper och medborgarrättsrörelser över hela världen. Den bildades 1981 och fungerar som en påtryckningsgrupp på WHO. Man arbetar alltså med internationella hälsofrågor. Den fråga man driver hårdast är läkemedelshandlingen i u-länderna.

På den här konferensen kan man inhämta att kostnaderna för ett läkemedel i u-länderna kan vara tjugo gånger högre än i producentlandet. I Mexiko kostar 20 tabletter av landets mest sålda antibiotikum en summa motsvarande det totala kostnadsbehovet för en familj på fyra personer i två veckor!

I Bangladesh har man dokumenterat att fattigbönder har sålt sin jord för att kunna köpa läkemedel åt ett sjukt barn.

En av konferensdeltagarna är dr Mira Shiva från Indien som berättar:

— Vi har 30 000 mediciner i Indien. De framställs vid 8 000 fabriker. Det är omöjligt för oss att kontrollera allt detta. Enligt regeringen är 20 procent av läkemedlen undermåliga. Andra bedömare hävdar att 52 procent är undermåliga.

Siffrorna kan sättas i relation till hur många läkemedel som är nödvändiga för att en nation ska kunna upprätthålla befolkningens hälsa. WHO har gjort en sådan lista av "essentiella läkemedel". Den omfattar f n ca 250 läkemedel.

Medicindjungel

Men läkemedelsindustrin fortsätter att spotta fram "nya" mediciner. Under november månad 1983 välsignades världen med 195 nya mediciner. I december tillkom ytterligare 121 mediciner, i januari 1984, 276, i februari 176...

I Sydasien är det Bangladesh som fört den radikalaste läkemedelspolitiken (mera om detta längre fram). Den indiska regeringen har gjort några försök att röja upp i sin medicindjungel. Man har t ex krävt att vissa läkemedelstyper bara får säljas under det generiska namnet, dvs den kemiska benämningen. Läkemedelsbolagen svarade med att dra saken inför domstol. Staten förlorade. Målet ligger nu hos Högsta Domstolen.

1980 försökte indiska staten förbjuda 20 antibiotikapreparat av kombinationstyp. De ansågs helt enkelt för farliga. Målet har gått vidare till Högsta Domstolen.

31 procent av alla indiska kvinnor som

använde hormonella graviditetstest födde missbildade barn. Av sex sådana preparat ville regeringen förbjuda fem. Läkemedelsbolagen har trummat samman 60 experter och gått till domstol.

— Så här går det så fort vi försöker göra något, klagar dr Shiva. Vi snärjs i legalistiska procedurer tills ingen begriper ett dugg.

Felslagen politik

— Även den mest välmentade politik förbyts i sin motsats. 1979 fick vi en läkemedelsprisförordning som indelade medicinerna i fyra grupper efter hur medicinskt väsentliga de var. Den tillåtna profiten blev minst på de essentiella läkemedlen. Resultatet blev att flera essentiella läkemedel inte längre producerades, medan fler och fler nonsensmediciner kom ut på marknaden... För nonsensmedicinerna var ju en högre profit tillåten.

Den holländske läkaren Wilbert Bannenberg rapporterar från en resa i Afrika. I Nairobi noterade dr Bannenberg att 82 läkemedelsbolag var representerade. Försäljningsmetoderna var med ett modernt uttryck "häftiga". Den stärkande medicinen Glucolin — inget annat än socker — marknadsfördes med discotävlingar.

Fortfarande såldes det smärtstillande medlet Tanderil. Fyra månader tidigare hade det stoppats i i-länderna, eftersom det visade sig kunna medföra en blodsjukdom.

Skadliga preparat

I fyra av sju länder såg dr Bannenberg Mexalan försäljas utan recept. Mexalan är en variant av Enterovioform, magmedicinen som orsakade den japanska SMON-katastrofen.

I Tanzania försålles hormonpreparat av typ corticosteroider direkt på gatan. Två tuber i veckan rekommenderades.

"Tremendous Energy but sexually starved", förkunnar en annons i Malawi, ett land där 40 procent av befolkningen lider av undernäring. Det är reklam för ett preparat mot impotens som saluförs av inter-

Help the child to grow with

Orabolin

A child's world is full of fun and laughter, love and care of parents. And that is what all children need to grow healthy and sturdy.

But it is not always so. Unbalanced diet, poor appetite and frequent illness often interfere with the normal growth of children.

Orabolin

Ensures
normal
growth

Stimulates
appetite

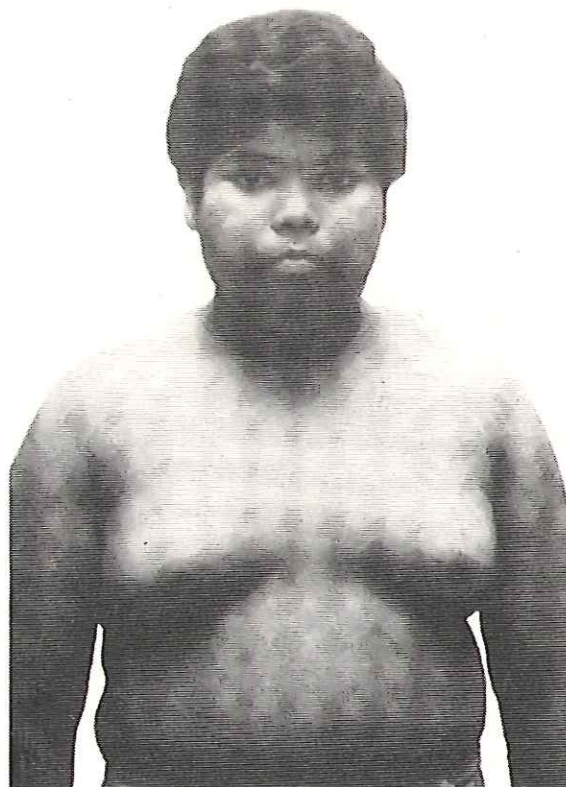
promotes
optimal
weight

GROWTH IN EVERY DROP STRENGTH IN EVERY TABLET

ORGANON (BANGLADESH) LIMITED

Läkemedelsannons från maj 1981

Effekten av läkemedlet Orabolin hos pojken Abdul Hamid; abnorm utveckling av bröstet.

nationellt välkända Shearing. Det innehåller det manliga könshormonet testosteron.

Endast två procent av impotensfallen lär bero på testosteronbrist. Men Shearing kommer säkert att sälja bra — i synnerhet som man har gjort ett typografiskt iögonfallande tillägg: medlet är också bra för kvinnor...

En ung konferensdeltagare, nioåriga Eva, säger:

— Snart försöker dom väl ge oss piller mot vår tveksamhet att ta piller!

Nioåringar har gälla röster. Vi tittar oss oroligt omkring. Tänk om någon av de närvarande representanterna från läkemedelsindustrin tar Eva på orden?

Madras, december, 1985

Konferensen heter "Läkemedlen och de fattiga". Den har arrangerats av Asian Community Health Action Network, International Organisation of Consumer Unions och Voluntary Health Association of India.

Svallvågorna från Bangladesh har stimulerat debatten i Indien. Bland konferensdeltagarna finns Zafarullah Chowdhury och Qasem Choudhary som varit med om att utveckla 1982 års läkemedelspolitik i Bangladesh. Med hjälp av enbart 150 läkemedel behandlar man de flesta sjukdomstillstånd. Därtill kommer en lista på 100 läkemedel som får användas av specialister. De båda bangladeshiska deltagarna kan berätta att det har förekommit och fortfarande förekommer påtryckningar på landet både från multinationella föreag och västerländska regeringar. Man vill ha tillåtelse att introducera ett obegränsat antal mediciner utan

besvärande frågor. Och man vill ha tillbaka systemet med varunamn. Nu är bara de kemiska namnen tillåtna.

Priserna pressas

En följd av den nya läkemedelspolitiken är att produktionen av essentiella läkemedel har ökat. För de 45 läkemedel som används inom primärsjukvården har den andel som produceras lokalt stigit från 30,3 % 1981 till 64,7 % 1984. Priserna på importerat råmaterial har sjunkit dramatiskt. Doxycyclin kostade 1 500 dollars per kg 1981 mot 175 dollars per kg 1984, amoxycillin 130 dollars per kg 1981 mot 70 dollars per kg 1984 osv.

Men i Indien skär läkemedelsindustrin fortfarande guld med täljkniv. 1979 klagade branschen över en ny prissförordning. Den skulle kraftigt bromsa tillväxten, hette det. På Madras-konferensen synar man detta påstående genom att jämföra med 1984 års försäljningsresultat. På fem år har de 20 största företagens försäljning växt med i genomsnitt 91 %. Den lägsta tillväxten är 40 %, den högsta 247 %.

Av de 19 mest sålda läkemedlen anses 7 onödiga av rationella läkare. Ett av dem är verkningslöst. Två — Baralgin och Novalgin — är förbjudna i 15 länder, därför att de innehåller en substans som kan skada blodet (agranulocytos).

Medicinska groggar

En allt populärare form av mediciner är de alkoholbaserade "stärkande medlen". Somliga innehåller mer alkohol än en öl eller ett glas sherry. Det anses t o m möjligt

att patienten kan utveckla ett alkoholberoende.

Det blir allt svårare att få detaljerad medicinsk och teknisk information. Sådana papper har många företag slutat att trycka. Det publiceras desto fler färggranna broschyrer som bara innehåller osaklig reklam.

I dessa nämns sällan några biverkningar. Tvärtom — ibland är det biverkningarna som marknadsförs som den avsedda terapeutiska effekten! Ett exempel är Periacin, ett anti-allergiskt medel. Det råkar också förhöja aptiten och säljs därför som aptitstimulerande till ett värde av 13 miljoner rupier om året.

Kritik riktas under Madras-konferenser mot WHO. Under två år har dess generaldirektör inte sagt ett enda positivt ord om Bangladesh — och detta i kritiskt skede, när sådant kunde haft politisk betydelse.

Både vid en WHO-konferens i Nairobi 1985 och i en artikel nyligen i WHO-organet World Health börjar organisationen sväva på målet när det gäller de generiska namnen. Det hävdas att varunamn på medicinerna inte är orsaken till de stigande kostnaderna för sjukvården i tredje världen.

Regionalt asiatiskt samarbete är en av de saker konferensdeltagarna enas om att rekommendera. Genom att länderna delar information med varandra kan man hålla en tumme i ögat på branschen både när det gäller medicinernas kvalitet och prispolitiken.

Göran Frankel

Bangladesh

Det svenska biståndet till Bangladesh har ofta kritiserats i vår tidsskrift. Nu har äntligen SIDA själv reagerat. Nyligen har det stora landsbygdsprojektet — IRWP — utvärderats, och det har lett fram till en omprövning. För reportage, kommentarer och bilder svarar Sven-Olof Gunnarsson, journalist på Kvällsposten.

Nu måste myndigheterna på alla nivåer i Bangladesh skärpa sig och agera med kraft mot maktmissbruk, korruption och förskingring inom de egna lederna.

Detta är svenska biståndsorganet SIDA:s kärva besked inför den fortsatta hjälpen till landet. Hårda förhandlingar har pågått hela våren, men en hel del av de svenska kraven på mottagarlandets regim är helt enkelt inte förhandlingsbara. En utvärdering nyligen föreslog t o m att de nordiska länderna helt borde avbryta det landsbygdsprojekt, som hittills kostat 110 miljoner kr (varav 65 från Sverige) under cirka fem år. Men SIDA väljer en kompromiss med nedskärningar, hårdare kontroll och strikta krav på mottagarna.

Landsbygdsprojektet Intensive Rural Works Programme (IRWP) lever alltså vidare inom snävare ramar för att framöver ersättas av program som även i fortsättningen

lägger tonvikten på de fattigas villkor, men ännu mer satsar på infrastruktur på landsbygden och långsiktig sysselsättning. Det ska ske genom två olika, men sammanlänkade projekt: Infrastructure Development Project (IDP) och Production and Employment Project (PEP).

Att IRWP gått snett är knappast projektets fel. Frågan är om det inte med sin klart uttalade inriktning på de allra fattigaste är ett av de bättre inom SIDA.

Biståndsarbetarna på fältet kan knappast heller lastas för misslyckandet. De sliter med sin otacksamma uppgift, men kör fast i byråkratin. Med facit i hand kan dock sägas att man spridit hjälpen för mycket, litat på mottagarna för mycket och kontrollerat för lite.

”Lägg ner!”

IRWP startade 1981 i samarbete med de norska och danska biståndsorganen. Men

inte förrän denna vinter har projektet utvärderats. När resultatet presenterades förordade den svenske konsulten Stefan de Vylder och de övriga i expertgruppen en total nerläggning av IRWP.

Gruppen anser att projektet har misslyckats helt i syftet att höja jordbruksproduktionen och förbättra levnadsförhållandena för de fattigaste på landsbygden. I stället har sådana som redan har det bra ställt och innehar olika maktpositioner skaffat sig egna fördelar på projektets bekostnad.

Korruption och ren förskingring har slukat mer än vad den egentliga målgruppen — daglönare och jordlösa — fått, hävdar experterna.

Inom SIDA anses det dock att expertgruppen skjuter över målet och hårddrar både erfarenheterna från fältet och åsikterna om lämpliga åtgärder.

IRWP har nått en hel del framgång och har vissa klart godkända delar. Det kan inte resoneras bort. Under resor tillsammans med biståndsarbetare inom projektets arbetsområde har jag kunnat konstatera det. Många munnar mättas tack vare svenska biståndspengar. Men odiskutabelt är att fler kunde mättats om jobbet gått mer friktionsfritt. Då menar jag inte så mycket svårigheterna på fältet. Dem går oftast att kla-

— kris för svenskt bistånd?

ra. Det är innan människorna står där med hackan, som problemen hopar sig.

Det är inte bara ifråga om korruption bland t ex tjänstemän på olika nivåer, som bengaler drar otillbörlig nytta av u-hjälpen. Det kan gälla var en bro ska byggas och vems mark som ska gränsa till en ny väg. Markägare stoppar arbeten med fördämningar som skulle ge grannen bättre skörd eller fiskdammar som kunde gett några jordlösa en bättre tillvaro.

Många felkällor

SIDA och alla andra länders officiella biståndsorgan arbetar ju via mottagarlandets olika beslutsinstanser. Det är genom dessa som hjälpen fördelas. Här finns också styrmedel för egoistiska baktankar.

Kompromisser, oklarheter, beslutsmissar och kontaktsvårigheter gör att hjälpen kan hamna fel, bli försenad eller undermålig. Dessa problem är kända av biståndsarbetare i alla u-länder. Kanske är de större i Bangladesh än på många andra håll.

SIDA gör rätt som inte följde utvärderarnas råd om nerläggning av IRWP. Nu har Sverige i stället chansen att ge mottagarlandets ledare en match om hur det ska rensas upp i det som är snedvridet. Förhandlingarna med — och de icke förhandlingsbara

kraven på — myndigheterna i Dhaka följs med intresse av alla andra givarländer. Sverige är föregångsland än en gång ifråga om u-hjälp.

Alternativen till IRWP och dess avläggare hade varit att IRWP-miljonerna förvandlats till importstöd, eller att det totala svenska biståndet till Bangladesh hade minskats.

Inget av dessa alternativ hade varit lyckat. Att omvandla IRWP till importstöd hade inte hjälpt fler fattiga eller minskat maktmissbruk och korruption, tvärtom. Nu kan vår biståndspersonal i stället dra nytta av misstagen.

Att minska u-hjälpen till världens kanske mest biståndsberoende land hade heller inte sett bra ut varken inför de svenska skattebetalarna eller våldsoptionen.

Det svenska biståndet till Bangladesh ska enligt regeringens budgetproposition under nästa år ligga kvar på 145 miljoner kr. Att inte summa skrivits upp med ett visst antal miljoner kan i sig ses som en markering av missnöje från Sveriges sida.

Lästips om läkemedel i Bangladesh

För den som vill veta mer om den intressanta bakgrunden till läkemedels- och hälsopolitiken i Bangladesh rekommenderas boken *Pills, Policies and Profits* från 1985 av Francis Rolt. Författaren arbetar för den engelska hjälporganisationen War on Want. Han har vistats längre perioder i Bangladesh under 80-talet och har tidigare medarbetat i boken *Underdeveloping Bangladesh*, som kom ut 1982.

I boken ges en historisk bakgrund till situationen i landet och till beslutet att 1982 förbjuda 1700 farliga, värdelösa eller irrationella läkemedel. Beslutet innefattade också rekommendationer att ansluta sig till den s k essential drug policy (bas-läkemedels-strategin). Denna har utarbetats av WHO för att verka för en medicinskt och ekonomiskt rationell läkemedelsförsörjning i medlemsländerna.

Dessa beslut medförde stora avbräck för de multinationella läkemedelsbolagen i Bangladesh och reaktionerna lät inte vänta på sig. Motdragen omfattade bl a hot om stora ekonomiska sanktioner från USA och vissa västeuropeiska länder, personföljelse av progressiva tjänstemän som arbetade för den nya politiken, vilseledande och uppviglande annonskampanjer som försökte rida på antikononiala och religiösa fördomar, anstiftan av upplopp och strejker vid de läkemedelsfabriker som arbetade inom ramen för den nya strategin och försök att få landets läkarkår att sabotera saken genom att förskriva icke-väsentliga läkemedel till sina patienter.

Trots allt detta lever den progressiva politiken kvar och dess framgång har kunnat mätas genom tydliga förändringar av landets läkemedelsproduktion, från icke-väsentliga preparat till väsentliga (basläkemedel). I Rolts bok kan man läsa utförligt om den ofta rafflande kampen mellan de multinationella bolagen och företrädarna för folkflertalet. En kamp som främst gäller hälsan men i förlängningen även möjligheterna till självbestämmande och social och ekonomisk utveckling.

Per-Olof Östergren

Så här ska hjälpen förbättras!

betalar 12 taka att "annars när man inte de allra fattigaste".

Inget svinn

Det är alltså inte meningen att de som redan klarar livets nödtröft ska ta jobb från de fattigaste. En högre lön åt kvinnorna hade också ökat risken för korruption.

Om Rahila och hennes arbetskamrater på väggarna i norra Bangladesh finge en daglön på t ex 25 taka så skulle de kanske ändå inte få ut mer än i dag. Resten skulle hamna i olika mellanhänder. De skulle också riskera att andra tog jobben genom kontakter och släktskap.

Betalningen för de åtta timmarna på vägen, sex dagar i veckan, hämtas varannan vecka från ett gemensamt konto av en kvinna i varje arbetslag. Hon går till en tjänsteman på *upazillakontoret* och signerar checken ofta med sitt tumavtryck. Bara 12 procent av de vuxna kvinnorna i Bangladesh kan läsa och skriva.

Vägarbetena kommer av allt att döma att fortsätta. De uppfyller kanske bäst grundtanken med IRWP — hjälpen i det dagliga livet för de fattigaste. Dessutom är arbetet inte av det kortlivade slag, som många av de kritiserade projekten.

Grundtanken bakom IRWP var att genom byggnation och reparation av vägar, broar, kanaler och vallar både skapa sysselsättning åt fattiga och ge dem en permanent nyttjanderätt till vissa tillgångar som t ex vallar och vägbankar. Totalt skulle resultatet bli en ökad produktion i landet.

Under projektets gång har det dock visat sig att på grund av maktstrukturen är detta konventionella infrastrukturbyggande inte något effektivt medel att långsiktigt förbättra förhållandena för de fattiga.

Sysselsättningen blir huvudsakligen bara kortvarig och varken tillgångar eller inflytande överförs i någon större omfattning till målgruppen. På grund av dålig kvalitet i genomförandet och korruption blir också kostnaderna höga och enbart eliten får ökad makt.

Stora behov

En av orsakerna till varför SIDA arbetar vidare inom IRWP och dess blivande avläggare är behovet av en ökad reglering av vattenresurserna i detta land där vattnet är både hot och livgivare. Regleringen av vattnet

är avgörande för en ökad jordbruksproduktion. Samtidigt behöver transportnätet förbättras genom nya vägar och broar samt bättre underhåll av de befintliga.

Förvaltningsmodellen i Bangladesh föreskriver att ansvaret för urval och genomförande av lokal infrastruktur ska ligga ute i kommunerna, de så kallade *upazillas*. Här har den lokala eliten stort inflytande och möjligheter att tillgodose egna intressen.

Nya riktlinjer

För att hjälpen i fortsättningen i högre grad ska nå målgruppen arbetar SIDA nu efter nya riktlinjer.

IDP begränsas till 20 *upazillas* mot IRWP:s 40.

Det blir också en stark koncentration i antalet projekt. IRWP har haft cirka 1 000 småprojekt. IDP reduceras till omkring 60 större satsningar.

Kontrollen görs mycket hårdare och blir lättare att klara genom geografiskt mindre område och färre projekt. Mindre medel ställs också till *upazillas* förfogande och fördelningen ska ske i samråd med fältkontoren.

Det måste bli bättre kvalitet på jobben. Hittills kan det ha hänt att t ex en bro fått mycket sämre bärkraft för att en stor del av dess cement använts till någons husbygge eller sålts.

Vattenutbyggnaden ska ges ökad betydelse. Hittills har t ex upprustningen av fiskdammar gått trögt mycket på grund av markdispyter.

Samarbetet med enskilda organisationer ska bibehållas och gärna öka.

De fattiga ska också stödjas mer genom utbildning, krediter och organisation.

Inom PEP:s ram satsar SIDA på att skapa långsiktig sysselsättning och inkomster för de fattiga. Detta projekt går ut på att bli en länk mellan dem som kan erbjuda resurser — t ex myndigheter och banker — och de fattiga.

De två projekten IDP och PEP ska samspela och dra nytta av varandra. Framförallt kommer man också att dra nytta av misstagen inom IRWP.

Sven-Olof Gunnarsson

Trots all nergörande kritik från utvärderarna och trots alla bittra erfarenheter finns det delar av IRWP som fler än biståndsarbetarna själva anser är riktigt lyckade. Ett sådant delprojekt ger långsiktig sysselsättning för kvinnor. Det gäller något så okvinnligt som vägarbete. I korgar bär de jord från diken och vägslänter och lägger på vägen. Härigenom blir körbanan jämnare och får en något konvex profil så att regnvattnet lättare rinner av.

Efter flera timmar på motorcykel från fältkontoret i Mymensingh är vi framme i trakten av Haluaghat strax intill indiska gränsen i norra Bangladesh. Här träffar vi kvinnorna på de små stigarna mellan risfälten och sockerrörsodlingarna.

De arbetar två och två. Hjälper varandra att bära upp de tunga korgarna med jord och lerkakor. Hjulspåren av cyklar och oxkärror och hålen efter regnen fylls igen "med råge". Trafiken får packa den finhackade jorden.

Slipper tigga

Här träffar vi Rahila. Hon är 30 år och änka. I fjol dog hennes make i cancer. Om hon inte fått arbete för svenska biståndspengar hade hon inte kunnat försörja sig och sina två barn. Hon hade måst ligga släkten till last eller svälta.

Hon har gått tre kilometer i den redan mycket heta morgonsolen. Hon har en ansträngande dag framför sig, men är glad att hon kan förtjäna sitt dagliga bröd. Hon har många medsystrar som inte kan det.

4:50 om dagen

Men det blir inte mycket mer än mat för dagen. Rahila tjänar 17 1/2 taka per dag. Det är omkring 4:50 i svenska kronor. En bättre jämförelse är kanske att ett kilo billig ris kostar 8 taka.

Lönen är dock högre än vad flera andra biståndsgivare betalar för liknande arbeten. Här handlar det om att jobba för den dagliga maten och argumentet för denna låga lön är från t ex en organisation som bara

PROCESSANDE ÄNKA SKAPAR POLITISK ORO

179 rupier och 20 paise — det var vad Shah Bano Begum, en fränksild muslimsk kvinna i Indore, ville ha i månatligt understöd från sin ex-make. Och det fick hon. Föga anade den spröda, 73-åriga damen vilken uppståndelse det skulle bli: hur en våg av fundamentalism skulle svepa fram bland de indiska muslimerna och t o m skapa en regeringskris.

Ex-maken är advokat och tjänade 5 000 rupier i månaden. Efter ett 43-årigt äktenskap ville han bara betala underhåll i tre månader och tio dagar efter skilsmässan. Detta, hävdade han, är vad som föreskrivs av Koranen och Shariat, den religiösa lag som styr det personliga livet.

Shah Bano gick till domstolen som gav henne rätt till ett understöd på 25 rupier i månaden. I en högre instans fick hon sig tillerkänt det understöd hon hade begärt: 179:20. Men då överklagade maken, och i april 1985 togs fallet upp av Högsta Domstolen. Dittills hade ingen — vare sig kvinnoorganisationer eller ortodoxa muslimer — engagerat sig. Nu blev historien plötsligt politisk dynamit.

En enhetlig lag?

HD dömde efter en paragraf om lösdriveri i sektion 125 av brottsbalken. På det sättet kunde den medellösa Shah Bano tillförsäkras 500 rupier i månaden. Men domarna hade också djärvheten att med ett korancitat söka belägga att permanent månatligt understöd var i överensstämmelse med Islams bud. Ännu mera kontroversiellt var att man påminde om vad som står i artikel 44 i landets konstitution: "Staten skall sträva efter att åt medborgarna trygga en enhetlig civillag över hela Indiens territorium".

Liberala muslimer applåderade domslutet. De ortodoxa var upprörda: "Islam är i fara"! Den traditionella islamiska oviljan att dra gränslinjer mellan religiöst och världsligt har åsamkat indiska lagstiftare stora bekymmer. 1862 genomdrev britterna visserligen en gemensam brottsbalk för Indien. Men i personliga angelägenheter sådana som giftermål, skilsmässa, arv och gåvor gavs muslimerna uttryckligen rätt att tillämpa sina traditionella lagar.

I det självständiga Indiens konstituerande församling krävde muslimerna en egen civillag baserad på Shariat, medan åtskilliga hinduer ville ha en gemensam lag för alla folkgrupper. Artikel 44 blev den krystade nödlösningen för att ta sig ur detta dilemma. Många hade säkert sett att den fått vila i frid.

Muslimer demonstrerar

Över hela Indien har muslimer dragit ut i demonstrationståg mot domen. Mauallana Minatullah Rahmani, generalsekreterare i All India Muslim Personal Law Board, säger:

— Domen innebär att en fränksild kvinna fortsätter att vara hustru tills hon gift om sig. I Islam förenas två främlingar genom nikaah (giftermål), och talaq (skilsmässa) betyder att banden bryts. Om de två inte är ett par efter nikaah och om de inte åtskils efter talaq blir allt meningslöst och illegalt.

Andra har förklarat förhållandet med att säga att det islamiska äktenskapet inte är ett sakrament utan ett kontrakt.

Rajiv Gandhi uppvaktades av såväl det islamiska prästerskapet som kvinnoorganisationer som stöder Shah Banos sak. Samtidigt vädrar extremistiska hinduiska och muslimska organisationer som alltid i sådana här situationer morgonluft. I Kongresspartiet är man orolig för att man skall förlora den mycket viktiga muslimska röstbanken. Spåren förskräcker sannerligen. Vid fyllnadsvalet i Kishanganj i Bihar i december vann Janata-kandidaten Syed Shahabuddin med en övervikt på 70 000 röster.

Exakt ett år tidigare segrade Kongresspartiet (I) med 130 000 röster i denna valkrets som har ett stort antal Bengali-talande muslimska bönder. Varhelst det gäller att fiska röster bland muslimska väljare påminner talarna om Shah Bano.

Rajiv går till mötes?

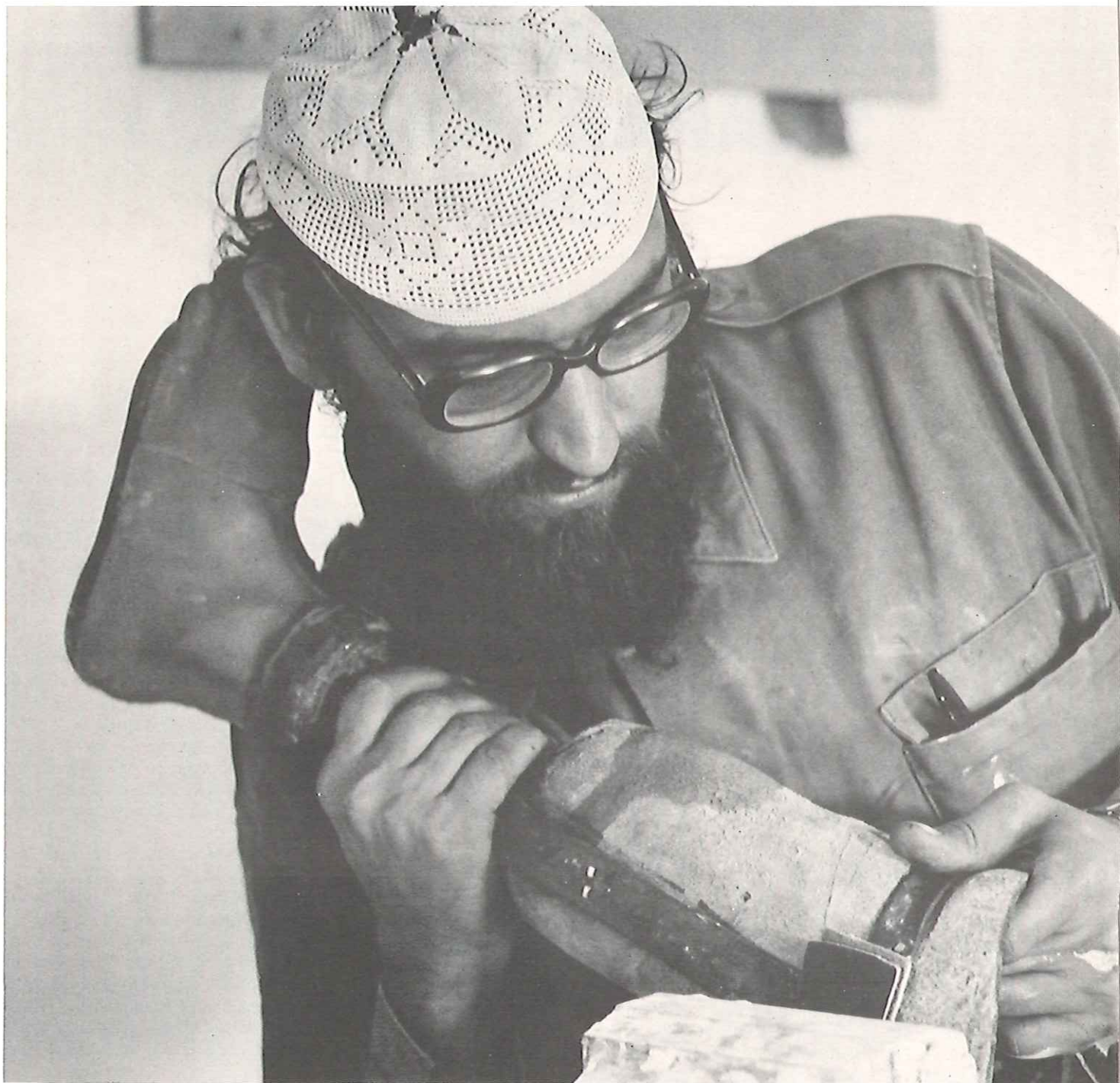
Till slut har Rajiv Gandhi presenterat ett lagförslag som måste ha hälsats med tillfredsställelse av fundamentalisterna. Enligt detta skall kvinnans biologiska anförvanter — föräldrar, syskon osv — dra försorg om henne, när tre månader och tio dagar gått efter skilsmässan. I annat fall får lokala muslimska nämnder (waqf) betala hennes underhåll.

Förslaget har skapat mycket spänningar inom partiet. Även den centrala regeringens ministrar tycks ha blivit tagna på sängen. Hårdast reagerade energiministern Arif Mohammed Khan som omedelbart lämnade in sin avskedsansökan. Och i den lilla staden Musafirkhana i UP drabbade muslimer samman med hinduer i ett religiöst processionståg. 30 butiker brändes ner, en människa dödades och en skadades allvarligt.

Kritikerna tycker att Rajivs lagförslag rimmar illa med hans dröm om ett modernt strömlinjeformat Indien. Han har tagit ett steg bakåt från den visionen.

Göran Frankel

''Peshawarfoten''

Medan kriget i Afghanistan för varje dag lemlästar nya offer lappas de skadade ihop på andra sidan gränsen i Pakistan. Frilandsfotografen *Heldur J. Nétocny*, med mångårig asienerfarenhet, besökte i slutet av februari i år Peshawar. I sina bilder skildrar han här tillverkningen och användningen av en särskild protes, den s k ''peshawarfoten'', särskilt anpassad efter lokala förhållanden. Den är enkel att tillverka och funktionell.

Protesen tillverkas av trä, plast och gummi, skaftet är av metall, som ett vattenledningsrör. En särskild finess är att fullprotesen har ett ''knä'', en enkel spärr, som gör det möjligt för de skadade att kunna be och gå ned i knäande ställning.

En ständig ström av sårade kommer över gränsen från Afghanistan. De flesta har inte skadats i direkta strider utan genom trampminor. Kamouflagefärga-

de sådana kastas ofta ner från flygplan och förstör fötter och ben på civila.

Röda korset har uppsamlingscentra vid gränsen med inhemsk personal. Därifrån förs de sårade i ambulans, bl a till organisationens sjukhus i Peshawar och Quetta. I Peshawar arbetar bl a den svenska översköterskan Ingrid Andersson.

Ett särskilt problem vid behandlingen består i att patienterna kommer sent till vård. Många har skadade korsat hela Afghanistan på åsnerygge innan de får medicinsk vård.

Detta ställer krav på en särskild kirurgi. De gamla såren måste öppnas, benstumpar måste dräneras för att få bort gamla infektioner och skapa förutsättningar för en bra läkning.

Först därefter kan den långa vägen tillbaka till ett vanligt liv börja, med stappande steg på den nya protesen.

Sri Lankabiståndet: Nedskärning efter Kotmale

I mars meddelade Sida att Sverige skär ner biståndet till Sri Lanka. Det blir en av de kraftigare nedskärningarna i svensk biståndshistoria och den är inte resultatet av några politiska principbeslut. Det skriver *Sydasiens* Thomas Bibin som också tar upp den olyckliga officiella svenska hållningen till Sri Lanka.

Den beslutade nedskärningen av det svenska biståndet till Sri Lanka är smått sensationell av flera skäl. Den har skett utan förhandsdirektiv från regering, Sida-styrelse eller Sida-ledning men väl med deras godkännande sedan fotfolket på Sida dragit konsekvenserna av senare års utveckling på Sri Lanka.

Nedskärningen är också mycket kraftig och den drabbar ett av de största programländerna för svenskt bistånd. Så här meddelas världen beslutet av avdelningschef **Börje Ljunggren** på Sida i ett debattinlägg den 21 mars i DN;

(...) faktum kvarstår att (den etniska konflikten i Sri Lanka) är mycket allvarlig och att man för närvarande inte har någon lösning i sikte. Detta förhållande har föranlett Sida att begränsa planeringen av biståndet till Sri Lanka efter Kotmale, dvs efter den 1 juli 1988.

Sverige kommer alltså att slutbetala Kotmale under de kommande två åren med 150 resp 103 milj kronor. Därutöver går 20 milj till annat (landsbygd, utbildning m m), och det vill Sida gärna öka. Men inga nya stora projekt!

Nittio procent

Eftersom Kotmale varit uppe i ca 200 milj och med vetskapen om att landsbygdsutveckling m m inte låter sig ökas dramatiskt så blir slutsatsen att nedskärningen blir uppemot 90 procent. Jämför det med oväsendet kring nedskärningen av Vietnambiståndet med 25 procent.

Kanske kommer de ansvariga att låtsas som det regnar och säga att Kotmale var en puckel i Lankabiståndet. Må så vara, men ljudet i skällan var helt annorlunda 1978 när de politiska besluten om Kotmale togs. Och för de ansvariga i Colombo är nedskärningen en klar misräkning.

Det finns och borde finnas en chans för fallet Sri Lanka att bli signalen till en ny infallsvinkel på biståndet till u-länderna. Det gäller frågan om de mänskliga rättigheterna där det råder stor enighet i Sverige idag, såväl bland politiker som hos allmänheten.

Det är lätt att skilja goda från onda människor. Det är innebörden av samhällstillvänd buddhism i Sri Lanka. Här understruket av filmaffisch i Colombo. Foto: Thomas Bibin.

Med den måttstocken kan man undvika de partipolitiska bråk som uppstått kring biståndet under senare år.

I Norge tycks detta redan ha skett. Där gjordes nyligen en undersökning av situationen för de mänskliga rättigheterna i de norska programländerna. Den kanske skarpaste kritiken riktades just mot Sri Lanka, och en omläggning av biståndet dit har redan skett. Utan att ändra summan (landramen) så har Norge nu öronmärkt 30 milj kr till rehabilitering av offer för den etniska konflikten. 50 milj ska dessutom gå till hälsovård m m bland de tamilska plantagearbetarna. Huruvida den lankesiska regeringen kommer att fullfölja dessa program återstår dock att se.

Den svenska regeringens vacklande hållning mot Sri Lanka under senare år har varit ett problem. Varje gång en svensk minister uttalat sig om Sri Lanka så har hans hållning hyllats i Colombo. Efter att ha lekt kurrage sedan 1983 så skriver UD:s kabinettssekreterare Pierre Schori i DN den 17/10 att

Det är uppenbart att tamilerna utsatts för övergrepp och lidanden som inte kan motiveras av olika terroristaktioner. Den lankesiska regeringen kan inte undandra sig sitt ansvar i denna fråga.

Men det som fick rubrikerna i Colombo-pressen var Schoris dåvarande chef, utrikesminister Lennart Bodström som vid ungefär samma tid i svensk teve avvisade allt tal om att situationen i Sri Lanka skulle påminna om den i Sydafrika.

Denna händelse finns kommenterad av Uppsalaprofessorn i religionshistoria och Sri Lankakännaren Peter Schalk i en uppsats i nr 1/86 av *Häftet för Kritiska Studier*. Där skriver Schalk med mild diplomati att Colombo-regeringen "inte helt saknar stöd för sin uppfattning att Sverige tolererar tamilpolitiken". Schalk påpekar att det inte bara är tamiler som gjort jämförelsen med Sydafrika (en jämförelse som bl a gäller Sri Lankas mycket långtgående Terroristlag), utan också andra;

Virginia Leary och Paul Sieghart, vilka båda rapporterat om förhållandena i Sri Lanka för den internationella juristkommissionens räkning gör samma jämförelse. Lennart Bodström och hans rådgivare var tydligen inte förtrogna med argumenteringen i deras rapporter, men däremot med den singhalesiska sidans synpunkter.

Lennart Bodström avslutade intervjun med att säga att konflikten i Sri Lanka inte kommer att påverka svenskt utvecklingsstöd till Sri Lanka.

Förvanskad buddhism

Styrkan i Schalks uppsats är annars redogörelsen för den statsbärande buddhistiska filosofi som möjliggör och rättfärdigar övergreppen mot tamilerna. Den filosofin bygger på en förvanskning av den ursprungliga "evangeliska" buddhismen

(förlåt den kristna termen). Förvanskningen bygger på **Anagarika Dharmapalas** (1864-1933) omtolkning av de heliga skrifterna. Dharmapala införde ett rasistiskt och antisemitiskt element i buddhismen där andra folk, t ex tamiler, inte räknas som människor. Genom en egensinnig tolkning av traditionella myter påstår Dharmapala att singaleserna är arier med rätt att samla hela Sri Lanka under ett enda singales-buddhistiskt paraply (**Eka-chatta**). Denna gren av theravada-buddhismen brukar kallas "buddhistisk modernism".

Sverige har i detta spelat en mindre oskuldsfull roll än vad man kan tro. Dharmapalas historiehjälte är kung **Dutthagamani** (101-77 f Kr) som besegrade tamilkungens Anuradhapura och på så sätt la hela öriket under ett buddhistiskt paraply. Dutthagamani tillbringade en tid av sitt liv i Kotmale-området. "Ekot av honom hörs fortfarande bland bergen". Därför har den svenska insatsen i Kotmale i lankesisk press skildrats som ett bidrag till att ena Sri Lanka under det singales-buddhistiska paraplyet.

I byggherren Skanskas egen tidning (Skanska-Tidningen nr 3-4/85) har man hakat på mytbildningen kring damm- och kraftverksbygget. Där får en **bhikku** (buddhistmunk) posera vid dammen i Kotmale, och man skriver att

Buddhistiska munkar spelar stor roll i Sri Lankas liv. De var med vid invigningen av Kotmale och såg till att allt gick "rätt" till.

Det är säkert inget medvetet försök att hjälpa regeringen i mytbildningen kring bakgrunden till tamil-konflikten. Men kunskap hade kanske gjort Skanska lite försiktigare.

Nu återstår två år innan Kotmale betalats färdigt och nya vindar hinner säkert blåsa ordentligt. Många biståndsbetraktare är t ex oroliga för vad Utrikeshandelsdepartementet under **Mats Hellström** kan hitta på under tiden. Därifrån kan det komma krav på nya importstödssatsningar eller projekt till den moderna sektorn eftersom det gynnar svensk industri. Dubiösa vapenaffärer och importbegränsningar från u-länder m m har inte precis ökat förtroendet för socialdemokratisk handels- och biståndspolitik. Fast några av oss minns Hellströms oförsonliga kritik mot Kotmale på den tiden han satt i opposition.

Regeringen i Colombo kommer också att öka trycket på Sverige. Inför världsoptionen (dvs biståndsgivarna) är en förhandlingslösning mot tamilerna självklar. Inför hemmaopinionen (och i verkligheten) är det den militära lösningen som gäller. En förhandlingslösning borde vara ett självklart krav för varje biståndsgivare.

Thomas Bibin

Plantagetamiler får medborgarskap

Sri Lanka har bestämt att ge medborgarskap åt 94 000 plantagetamiler som skulle ha ingått bland de 600 000 plantagetamiler som Indien lovat "ta hem" enligt 1964 års sk repatrieringsavtal. De 94 000 har tidigare sökt lankesiskt medborgarskap men nekats. Nu får de alltså bli lankeser utöver de 375 000 plantagetamiler som Sri Lanka förbundit sig att ge medborgarskap enligt avtalet 1964.

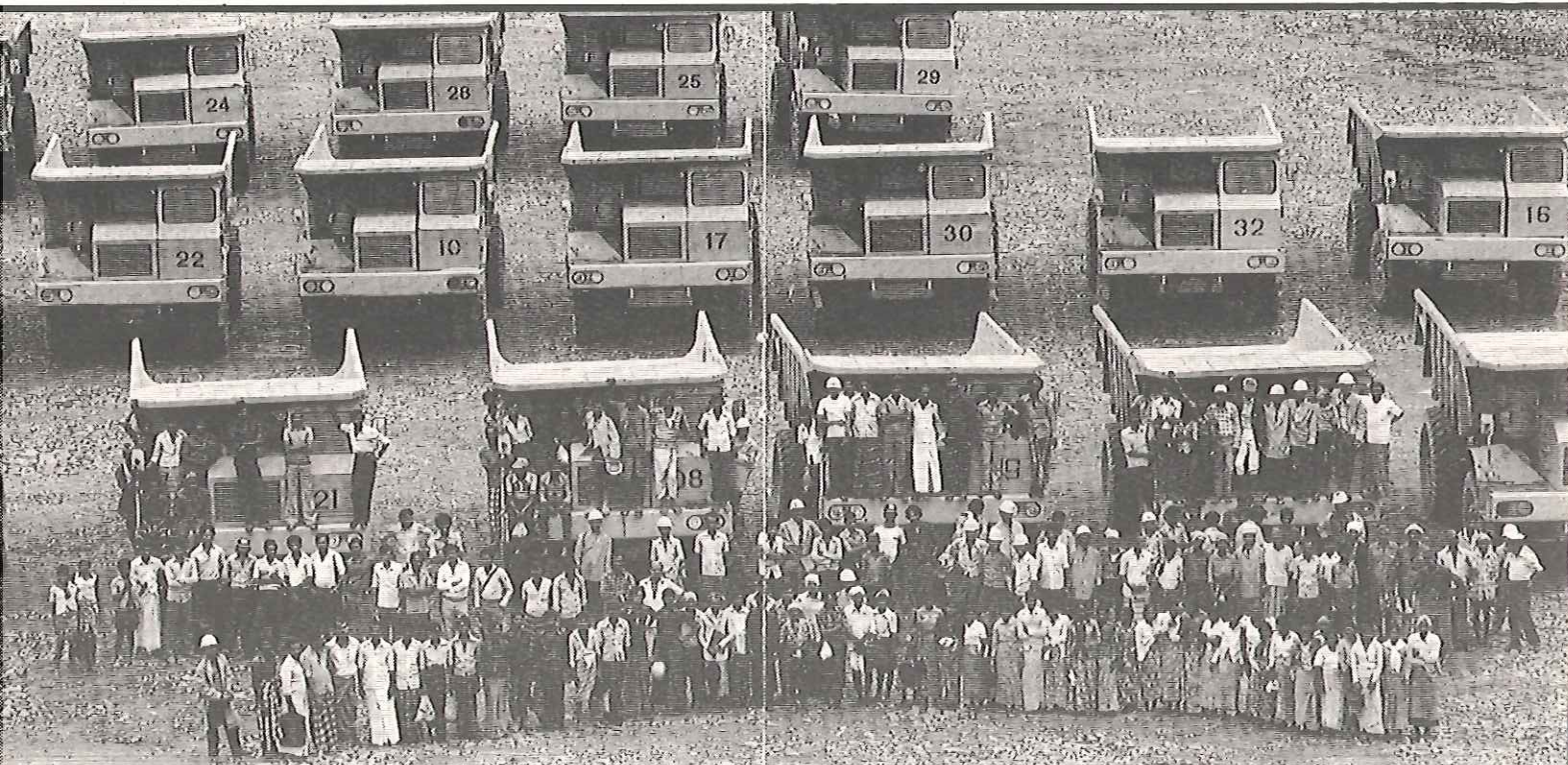
Indien har för sin del lovat att ta emot ytterligare 84 000 statslösa som sökt indiskt medborgarskap men ännu inte fått det. Därmed skulle frågan om de statslösa plantagearbetarna i Sri Lanka enligt den officiella synen vara ur världen. Av nära en miljon människor som kom till Sri Lanka för uppemot hundra år sen tar Indien "tillbaka" drygt hälften (506 000 pers) medan Sri Lanka behåller resten (469 000 pers). Men de ca 356 000 som fortfarande var statslösa i Sri Lanka i januari i år när överenskommelsen undertecknades lär få vänta. Liksom de fick vänta från 1948 fram till avtalet 1964. Och som de fått vänta sedan 1964. Till alla siffrorna kommer dessutom den naturliga folkökningen sedan 1964.

Den förra regeringschefen Mrs Bandara-

naike (SLFP) fick nyligen tillbaka sina medborgerliga rättigheter sedan de berövats henne efter hennes valförlust 1977. Hon har nu gått till domstol för att häva beslutet om att ge medborgarskap till de 94 000 tamilerna. Hon menar att det är ett förräderi mot den singalesiska buddhismen i landet och att de nya tamilska medborgarna medför en ökad risk för terrorism i de centrala högländerna. Därför kräver hon en folkomröstning.

Den 26 januari, bara några dagar före beslutet om de nya medborgarskapen togs i det lankesiska parlamentet så blev det bråk i teområdena mellan plantagetamiler och singaleser. I tio dagar brändes affärer och miss-handlades folk i området kring Nuwara Eliya. Enligt uppgift var detta första gången som plantagetamilerna uppträdde "välorganiserat", dvs de tog inte bara emot stryk utan de gav igen med besked. "Plantagearbetarna har beslutat sig för att skydda sig och bevara sin stolthet", sa S Thondaman, ledare för den största fackföreningen bland plantagetamilerna och tillika minister i UNP-regeringen.

Thomas Bibin

Bilden är hämtad ur Skanska-tidningen nr 17/18 1985.

Bulldozers mot bönder

Tre jättelika sockerplantager ska anläggas på sydöstra Sri Lanka. Böndernas urgamla rätt att odla sina risfält och bedriva svedjebruk i skogarna är på väg att krossas under bulldozrarnas framfart.

Detta berättar Lars-Erik Axelsson som läst en artikelserie i Lanka Guardian och dessutom själv rest i området.

Det hela började 1981. Regeringen erbjöd utländska investerare att etablera sig i jordbrukssektorn. Tre distrikt öppnades som "investeringszoner" för utländskt kapital. 1982 träffades så en överenskommelse mellan regeringen och tre utländska kapital om att etablera sockerplantager i Moneragaladistriktet. De tre kapitalen var en brittisk och Honkongägd koncern, en indisk-afrikansk ägargrupp och ett holländskt bolag. De bildade dotterbolag på Sri Lanka, s k "joint companies", tillsammans med regeringen och varje bolag fick sig tilldelat ett landområde för att anlägga sockerrörplantager och bygga en fabrik.

Varje bolag kommer att fungera som en "stat i staten" och administrera sitt eget landområde med vittgående befogenheter. I en centralzon ska bolaget sätta upp en egen plantage och en fabrik och i ett "omland" runt centralzonen och fabriken ska privata småbönder odla socker på kontrakt åt bolaget. Moneragala Sugar Company — det största bolaget — förfogar över en centralzon på mer än 2 kvadratkilometer. För att röja sin centralzon måste 10 byar rivas och 3 000 innevånare förflyttas. Byarnas folk blev medvetna om bolagets och regeringens planer först när ingenjörerna började staka ut området och bulldozrarna

anlände. De protesterade men förgäves. Det var inledningen till bonderevolten i Moneragala. En kamp som i dag engagerar allt fler bondeorganisationer, radikala fackföreningar och enskilda personer på Sri Lanka.

Av de två andra bolagen har Pelwatte Sugar Company redan röjt upp ett obefolkat urskogsområde om 12 000 acres för sin centralzon. Därför har man inte mött samma hårda motstånd som i Moneragala. Nu hävdar bolaget att man "äger" ytterligare 5 000 acres — där det för närvarande finns 5 byar med ca 2 000 innevånare. Det sista bolaget — Nakkala Company — hade inte börjat sin röjningar i slutet av 1984 och jag saknar för närvarande uppgifter om dess verksamhet.

Kontraktet mellan bolagen och regeringen ingår att sockret ska köpas upp till ett fast pris om 20 rupies per kilo. Det ska jämföras med det pris om ca 13 rupies per kilo som regeringen nu tar när man säljer importerat socker till detaljhandlarna. Regeringen är beredd att betala bolagen ett "överpris", med syftet att Sri Lanka i framtiden ska bli självförsörjande med socker. Paradoxen är att det är samma regering som tidigare tillät fri sockerimport till låga världsmarknadspriser. Priser som

gjorde det olönsamt för småbönderna att producera sockerrör. Men nu ändras "spelreglerna", de utländska bolagen ska garanteras den lönsamhet man tidigare förvägrade Sri Lankas småbönder.

I juli 1984 började protesterna på allvar. Bönderna organiserade sig i föreningar anslutna till All Lanka Peasant Congress. Regeringen och bolagen svarade med pamfletter som skulle försvara aktionen och lovade hålla möten för att förklara situationen. Men mötena slutade i oenighet. Ytterst handlar det om ägande- och brukarrätten till de områden som ska röjas. Bolagen har hävdat att privategendom inte ska röras eller att småbönder ska vrakas från sin mark. I praktiken är det precis detta som hänt. En småbonde har berättat att han blivit avhyst från mark han brukat i 40 år och sedan blivit anklagad av de lokala myndigheterna för att inkräkta på bolagets privategendom.

Tack vare bondeprotesterna har bolaget än så länge bara kunnat röja en liten bit av den 10 000 acre stora centralzonen. I dag har man kallat in 15 polismän som tillsammans med bolagets egen "säkerhetsstyrka" om 12 man ska garantera bolagets rättigheter. Under 1985 försökte bolaget röja nya områden, men möttes av folk som marscherade mot bulldozrarna. 83 personer, däribland flera bondeledare, arresterades som följd av denna konfrontation och ställdes inför rätta. När bolaget fortsatte röjningarna och anlade en plantskola för sockerrör, gick folk in och rev upp plantorna. Striden fortsatte under 1985 medan rege-

ringen och den ansvarige landministern i Colombo slagit dövörat till.

Det är inte bara bönder som ska röjas ur vägen. Det känsliga ekologiska systemet i regionen hotas av skogsröjningar, vägar och okänslig dränering. Jungfruliga urskogsområden, som varit viktiga för vattenhållningen i området, ska huggas ner. Den ensidiga monokulturen och kalhuggningen kan leda till samma förödande jordförstöring som skett i östra och centrala Afrika, där samma typ av internationella storbolag verkar. Ett stort djungelområde norr om Yala nationalpark håller just på att röjas av 8 kontrakterade entreprenörer. De gör snabba pengar på att hugga ned den användbara skogen och röjer samtidigt väg för bolagets plantager.

I dag har bolaget i Moneragala satt upp ett stort taggtrådsstängsel runt 400 acres, för att skydda sina sockerrörstelingar och sin egendom. Bolaget har blivit en stat i staten, med egna säkerhetsvakter, 15 polismän, en angränsande militärförläggning och taggtråd för att skydda sig mot vredgade fattigbönder. Det är uppenbart hur bolaget har tagit över den lokala politiska myndigheten i området och förvandlat statstjänstemännen till bolagsagenter, betalda genom frikostiga mutor och löfte om framtida belöningar och kontrakt. Alla vet hur vanligt det är att politiker och tjänstemän tar 1 % på entreprenaden när bolag och andra underentreprenörer skriver kontrakt om olika projekt med regeringen.

Det finns nu en uppenbar risk för upp-trappat våld i området. Flera bondeorganisationer i Sri Lanka har visserligen gått samman i en större paraplyorganisation, Joint Committee of Peasant Federations. Men hittills har inte regeringen förändrat sin inställning. Militärens försök att utrota tamilgerillan i norra och östra Sri Lanka tas bl a som en ursäkt för att röja bort urskogarna på plantageområdet — gerillamän kan ju gömma sig där. Trots att det inte finns någon tamilgerilla i området kan det ändå tas som en ursäkt för att sätta upp militärförläggningar i plantageområdet och inta en brutal attityd mot bönderna. Dessa i

Uttalande från ledande ministrar i Colombo tyder på att land inom Mahaweli-projektet också kommer att ges till agrobusiness istället för till småbönder. Mahaweli är ett gigantiskt bevattningsprojekt för att få de torra norra och östra delarna av Sri Lanka att bära rikare skördar. Sverige har, genom att med biståndspengar bekosta bygandet av Kotmaledammen och dess kraftsin tur, kanske snart förlorar tålamodet och tar till vapen mot bolaget.

verk, bidragit till detta bevattningsssystem. Totalt omfattar det bevattning av ca 140 000 hektar åkermark (mest nyodling), bosättning och odlingsmark för 140 000 nybyggare och deras familjer.

Planerna var från början att den bevattnade och nyodlade marken skulle ges till småbönder — 2,5 acre per familj. Satsningen på småbönder har också en politisk dimension. En självägande klass av småbönder har traditionellt betraktats som en säker garanti mot revolutionära bonderörelser typ naxaliterna i Indien. Hittills har det konservativa regeringspartiet UNP också haft ett starkt stöd i Sri Lankas "gröna bälte" av självägande småbönder. Men nu slits regeringen mellan tvänne syften: politisk stabilitet och ekonomisk tillväxt. Modern agrobusiness är produktivare än självhushållande och konservativa småbönder.

Redan nu finns ett transnationellt bolag involverat i Mahaweliland. Ceylon Tobacco Company som svarar för ett tobaksodlingsprojekt innefattande 2 000 nybyggarfamiljer. Bolaget kan ses som en modell för hur agrobusiness i dag lägger under sig jordbruksproduktionen i tredje världen utan att "äga" själva jordbruksmarken. Istället koncentrerar man sig på att "äga" och kontrollera tekniken och alla produktionsled runt själva odlingen. Självägande småbönder får odla tobak på kontrakt åt bolaget. Men bolaget svarar för krediter och rådgivning och bistår odlarna med maskiner och bekämpningsmedel. Det bestämmer priserna och kontrollerar förädling och försäljning av tobaken. De på papperet självägande bönderna blir i realiteten "lönearbetare" åt bolaget där det pris bönderna får för sin råttobak blir en förtäckt lön. Det här sättet att förena existensen av självägande småbönder eller arrendatorer med modern industriell stordrift verkar vara agrobusiness nya strategi över hela världen. Man undviker den klassiska plantagedriftens problem med upproriska lantarbetare och risken för nationalisering av bolagens jord. Bönderna blir maktlösa bondeoffer på det globala schackbräde där jättelika bolag slåss om profitterna.

Vad kan vi i Sverige göra? Kotmale, som ingår i Mahaweli-projektet, är i princip färdigbyggd. Men har biståndet kommit de breda massorna till del? Facit har vi inte ännu, men som påpekas i en DN-artikel (DN 22.8 1985) så har Kotmale förmodligen bidragit till att uppfylla ett av de fyra biståndspolitiska målen, nämligen ekonomisk tillväxt. Dels i form av elkraft för industrin och landsbygden, dels i form av ökad jordbruksproduktion som en följd av bevattning. Samtidigt motverkar förmodligen Kotmale de övriga tre målen: a) ekonomisk och social utjämning — klyftorna ökar istället, b) ekonomiskt och politiskt

oberoende — projektet har ökat beroendet av utländska bolag, banker och biståndsgivare och gjort landet beroende av de transnationella bolagens teknik och expertis, c) en demokratisk samhällsutveckling — de etniska konflikterna mellan singaleser och tamiler har skärpts, fackföreningar motarbetas och de demokratiska rättigheterna trampas på (det lär finnas ca 400 politiska fångar i landet).

Biståndet kommer inte de fattiga till del med den nuvarande ekonomiska politiken i landet. Vad kan då vi göra för att befrämja en mer demokratisk och jämlik utveckling inom landet?

De fackföreningsledare vi träffade på vår studieresa pekade på några punkter. För det första att förmedla information om "vad som faktiskt händer i landet"; förföljelse och trakasserier mot facklig verksamhet och politiskt olikmätande, de utländska bolagens härjningar i Moneragala och på andra ställen, de ökande sociala och ekonomiska klyftorna etc. Här har svenska massmedia hittills svikit sin kritiska samhällsbevakande uppgift. För det andra borde vi ställa vissa krav på vårt fortsatta bistånd. Här har ju också SIDA uttalat sig för att biståndet efter Kotmale ska inriktas mot de fattigaste och mer betona jämlikhetsmålet än tidigare (samtidigt verkar starka krafter för nya satsningar på exportbefrämjande bistånd typ att Ericsson-koncernen ska bygga upp ett nytt telefonsystem åt lankeserna). För det tredje borde "folklig mobilisering" eller "hjälp till självhjälp" mer betonas som ett biståndspolitiskt mål. Och då hjälp åt den fattiga delen av befolkningen att mobilisera sig för

att kämpa för sina egna ekonomiska och sociala intressen. Sverige med sin folkrörelse- och folkbildningstradition borde ha mycket att ge. Varför finns i dag inget fackligt bistånd till Sri Lanka? Svenska fackklubbar kunde skaffa sig "vänklubbar" på Sri Lanka, för att utbyta information, ge stöd i olika former och t o m besöka dem på semestern. (Det finns faktiskt redan en svensk stödkommitté för facket i Sri Lanka, för den som är intresserad).

Lars-Erik Axelsson

Källor: Lanka Guardian; august/sept. 1984, okt/nov. 1985 Capital and Peasant Production; C Abeysekera, Sri Lanka 1985.

Från Nationalism till Socialrealism

Motsättningen mellan talspråk och litterärt skriftspråk, mellan inhemsk tradition och västerländska förebilder, mellan samhällsengagemang och estetiska experiment, har präglat den singalesiska 1900-talslitteraturens utveckling. Det skriver Anders Sjöbohm med utgångspunkt från några antologier och kritiska översikter. I ett kommande nummer ska han också behandla den engelskspråkiga litteraturen på Sri Lanka.

Vid sekelskiftet hade förutsättningarna för en modern singalesisk skönlitteratur mognat. Det fanns en växande läskunnig medelklass, frukten av ökad undervisning på de inhemska språken i Sri Lanka, och med den ett sug efter såväl idédebatt som underhållning. Det fanns också nationalistiska strömningar och krav på fronttjänst från författarnas sida. Det dödliga hotet från västerländsk kolonialism och livsstil, från missionärerna och det av dem dominerade undervisningsväsendet, från det engelska språket — allt tvingade fram en uppslutning kring traditionella singalesisk-buddhistiska värden. Treenigheten religion-kultur-nationell identitet, så självklar i det förkoloniala samhället, kom upp till ytan igen. Nu som slagord och framtidsmål.

Buddhisterna lärde av sina kristna motståndare. Klassiska religiösa texter redigerades och publicerades, skolor och söndagsskolor startades, reformklubbar och ungdomsförbund och nykterhetsföreningar. De kristna utmanades framgångsrikt i offentliga debatter. När tryckpressen väl börjat tas i bruk, rasade striden vidare i ständigt nya tidningar, tidskrifter och pamfletter.

Stelnade former

Det traditionella litterära språkets former var stelnade, de avspeglade en tid när dikter och krönikor självklart tillkom i buddhistklostrens hägn, i undervisande syfte. Med journalistiken följde visserligen ett genombrott för ett talspråknära skriftspråk, men vid skönlitteraturen gjorde det halt. Kulturnationalisterna var misstänksamma mot alla främmande inflytelser, gamla som nya, och därmed i praktiken starkt konservativa. Talspråket ansåg de vara dekadent. Ett oförstört singalesiskt språk — oförstört o m av sanskrit — måste sökas ända tillbaka på 1200-talet, hävdade somliga.

Sådana extrema positioner bidrog dessvärre till att klyftan mellan talspråk och litterärt skriftspråk i singalesiskan förblev långt större än i flertalet språk. Likaså till att litteratur förblev en verksamhet för de välutbildade. Faktiskt dröjde det ända till sextioalet innan en "talspråklig" roman publicerades — under protester från de konservativa.

Det är signifikativt att romanförfattaren *Piyadasa Sirisena* (1875-1946) sällan vågade sig på talspråk ens i dialogen. F ö värjde han sig överhuvud mot att betecknas som författare till "romaner". Romanen var en västerländsk företeelse, introducerad via översättningar och kristna försök att ta genren i bruk i omvändelse-syfte. Men Sirisena gillade inte västerländska företeel-

ser — och singalesiskans ord för "roman", *navakatha*, hade länge en negativ och frivol klang. På tio år sålde emellertid Sirisenas "Jayatissa och Rosalind eller det lyckliga äktenskapet" (att jag uppger titlarna på svenska betyder tyvärr inte att någon översättning till svenska finns) (1906) i hela 25.000 exemplar eller fem upplagor — sådana siffror lär än idag vara svåra att överträffa. Sirisena satte kött på den dagsaktuella debattens ben. Hans publik, fostrad av klassikerna med deras ohöjda religiösa undervisning, hade ingenting emot en handling som formligen drunknar i diskussioner och predikningar. Sirisena går ursinnigt till angrepp mot främlingarna som förgiftar den singalesiska rasen med alkohol och kött och kristna idéer. Han snuddar också vid det tema som gör *navakatha* så skadlig för ungdomen (särskilt flickor) — den romantiska kärleken. Men det är inte förrän den unge buddhisten Jayatissa lyckas omvända såväl den kristna flickan som han älskar som hennes föräldrar som de unga kan få föräldrarnas samtycke och därmed varann.

Men på vägen till det sedesamma slutet lyckas Sirisena också ge underhållning, låt vara att intigt och persontekning alltigenom bär osannolikhetens prägel. Han visar förkärlek för spännande, ockulta inslag; antagligen var han påverkad av bl a "Tusen och en Nat" som vid 1800-talets slut gjorde succé i singalesisk översättning. Så var också Sirisenas motpol och rival om läsargunsten, *W A Silva* (1892-1957). Silva är en bättre berättare än Sirisena, framförallt i sina historiska romaner, men hans persongalleri består i stort sett av hjälte, hjältinga och skurk. Det intressanta är emellertid att hans hjältingar gör uppror mot traditionella trosföreställningar och vidskepelse. Det romantiska kärlekstemat, som Silva i västerländsk efterföljd introducerar, var trots sin karaktär av verklighetsflykt något av sprängstoff i traditionsbundna singalesiska hem.

Nationalismens kulmen

Nationaliströrelsen nådde sin kulmen 1915. En våg av främlingshat urladdades i kravaller mellan buddhister och muslimer. Kolonialmakten återställde brutalt ordningen och deras krigslagar tystade tillfälligt bl a Sirisenas tidskrift. Tystades gjorde också dramatikern *John de Silva* (1857-1922), vars historiska dramer och moderna satirer gjorde succé hos en publik som stod utanför det tryckta ordet — Colombos arbetarklass. Via skivinspelningar på bl a indiska skivbolag nådde de Silvas fräna nationalistiska förkunnelse ända ut till byarna på Sri Lankas landsbygd — undra på att kolonialmaktens hemliga

polis höll ett öga på honom! Men när väl censuren upphävts, var det en dämpad de Silva som återvände till dramatiken. Pendeln hade svängt. Bakom nationalisternas tryckpressar, skolor och teateruppsättningar hade funnits det singalesiska borgerskapets pengar.

Nu fick de Silva plötsligt svårt att få sponsorer. Inom nationaliströrelsen blev, betecknande nog, en moderat och västerländskt sinnad reformgrupp tongivande.

Det betydde en lugnare period inom Sri Lankas politiska och kulturella liv, med tiden också en möjlighet för en litteratur fri från propaganda, *Martin Wickramasinghe* (1891-1976), som debuterade redan 1914, hade lärt av Tjechov och andra ryska författare. (Förmodligen kände åtskilliga utbildade singaleser igen sig i bilden av det förrevolutionära Ryssland med sitt förtryck och sin lilla radikala intelligentsia isolerad i ett hav av vidskepliga bönder.) Men som realist ansåg han sig också stå i tacksamhetsskuld till det folkliga berättarvet med dess realistiska inslag.

Samhällskritik

Med Wickramasinghe gjorde den singalesiska romankonsten revolutionerande framsteg. Wickramasinghes projekt var att försöka ge uttryck åt samhällsförändringarna på bynivå, utan att propagera eller föra in i text ett romantiskt kärlekstema i en miljö där det kulturellt sett inte hörde hemma. Wickramasinghe var också den förste som vågade använda talspråk i replikerna; han lyckades såväl närma sitt språk till talspråket som göra bruk av det traditionella språkets resurser. Mycket populär blev en trilogi vars första del kom ut 1944 — "En by i förändring", "Kalis tidsålder", "Slutet på en epok". I den berättar Wickramasinghe om en familj ur bymedelklassen som mot alla odds kämpar för att hålla döende traditioner och skenet av framgång vid liv. I sina romaner och noveller överhuvud skildrar Wickramasinghe hur en ny samhällsordning växer upp ur den gamlas förfall: inte bara borgerskapet finns med i bilden utan också arbetarrörelsen med sitt hopp om ett framtida socialistiskt samhälle.

Under en följd av år publicerade Wickramasinghe och hans yngre kollega *E R Sarachchandra* (f 1914) m fl också kritiska uppgörelser med den dittillsvarande litteraturen på Sri Lanka. Båda var övertygade om att det gällde att intressera den utbildade, engelskspråkiga eliten för att fostra fram en modern singalesisk skönlitteratur och en modern läsarsmak. Flera av deras arbeten, bl a Sarachchandras "Den singalesiska romanen" (1950), publicerades därför på (eller översattes till) engelska. Sarachchandra försökte också — för att avvärja de konservativa — visa att modern västerländsk kritik hade en hel del gemensamt med den klassiska sanskritlitteraturens estetik. Detta bidrog inte bara till en kritisk vokabulär som blev värdefull för litteraturens utveckling utan också till att minska gapet mellan västerländskt bildad intelligentsia och singalesiskspråklig. Emellertid har "Peradeniyaskolan" — så kallad efter universitetet som bl a Sarachchandra var knuten till — fått utstå hård kritik men mer härom senare.

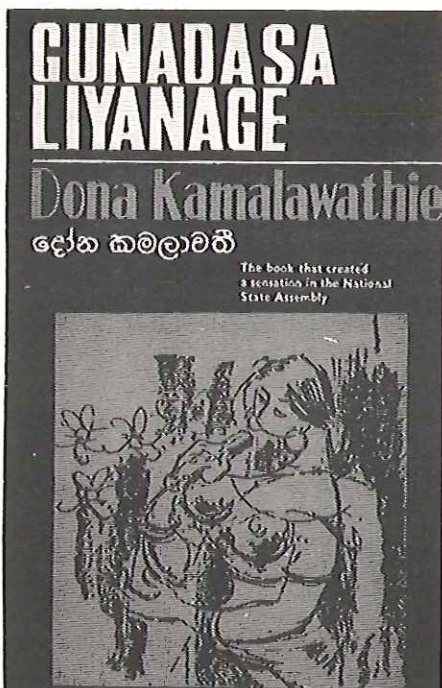
1948 lät engelsmännen Sri Lanka bli självständigt men ända fram till mitten av femtioalet följde den engelskspråkiga eliten, "de bruna sahiberna", vid makten. Sedan följde omvälvande, löftesrika men tragiska år i den singalesiska nationalismens historia. *Swabasha*-rörelsen krävde att singalesiska skulle ersätta engelska som officiellt språk. Därtill inföll 1956 2500-årsjubileet för Buddhas död och inträdande i nirvana; enligt traditionen ska Buddha på sin dödsbädd ha pro-

feterat om att hans lära i sin renaste form skulle komma att blomstra just på Sri Lanka. En våg av entusiasm förde oppositionspolitikern Bandaranaike och hans singalesnationalistiska koalition till en jordskredsseger i valet 1956.

Swabasha-reformerna ledde nästan omedelbart till ett spånt förhållande till den tamilska minoriteten; 1958 utbröt blodiga kravaller. Men i swabasha-rörelsens spår följde, det måste sägas, en djupgående kulturell förnyelse. Inom musik och måleri väckte man nytt liv i det nationella arvet. Inom filmen frigjorde man sig för första gången från den indiska filmindustrin och dess sentimentala mönster. Inom teatern skapade Sarachchandra "Maname" (1956), ett koncentrerat och stiliserat lyriskt drama byggt på traditionellt stoff men delvis påverkat av japansk teater. Wickramasinghe publicerade samma år romanen "Lusten upphör". Han håller sig där visserligen inom realismens ram men berättelsen (i första person) har en impressionistisk prägel och kronologin är uppbruten. Hans hjälte, en ung singales med traditionell buddhistisk fostran, framställs som vilsen och förlorad i samhällsförändringens virvlar. "Jag försökte glömma det förflutna. Jag tänkte inte på framtiden. Jag har inte något nu som är värt att oroa sig för." Många ansåg detta vara alltför pessimistiskt men under sextitalet kom "Lusten upphör" att betyda mycket för att inspirera till experiment i modernistisk anda, bl a med en inre monolog.

Bryter tabun

Ungefär samtidigt dök *Gunadasa Amarasekara* (f 1929) upp på den litterära scenen. I sina romaner och noveller, bl a "Född på nytt" (1960), gav han sig in på så tabubelagda områden som t ex sexuallivet — inklusive kvinnors! Amarasekaras angrepp på förkvävande puritanska ideal väckte givetvis ont blod. Också med sin poesi gjorde sig Amarasekara kontroversiell. Där utnyttjade han traditionella versformer och myter och bildspråk från klassisk och folksk poesi — i medveten polemik mot *nisandas*, den fria versen, som introducerats under fyrtioalet och brutit fram på bred front under femtioalet.

När Wickramasinghe och Amarasekara fått alltför många efterföljare, när både *nisandas*-poeter och nytraditionalister kört fast, när marknaden var mättad i fråga om modernistiska formexperiment och inåtvänd pessimism — då började pendeln svänga igen och nu till realismens förmån. En djupnande ekonomisk och politisk kris ställde krav på engagerade författare. Den dominerande Peradeniyaskolans författare och kritiker hade länge kritiserats för att apa efter "dekadenta" västerländska former och för att undfly den politiska verkligheten. Nu sprack dess front: Wickramasinghe anklagade sina forna bundsförvanter för okänslighet för det buddhistiska kulturarvet. Amarasekara publicerade en självkritik med liknande budskap.

Kritiken mot Peradeniyaskolan fick genomslagskraft inte minst mot bakgrund av förändringar inom läsekretsen. *Swabasha*-reformen hade slagit igenom inom den högre undervisningen och en veritabel utbildningsexplosion hade ägt rum; men reformens baksida var bl a försummad engelskundervisning och därmed försämrade internationell utblick. De rekordstora studentkullarna mot slutet av sextioalet var knappast de rätta att uppskatta Peradeniyaskolans insatser; de var alltför upptagna av att kämpa om alltför få jobb. De största framgångarna i kampen om de unga läsarnas gunst hade i praktiken den sentimentala underhållningslitteraturen i W A Silvas efterföljd.

Marxister

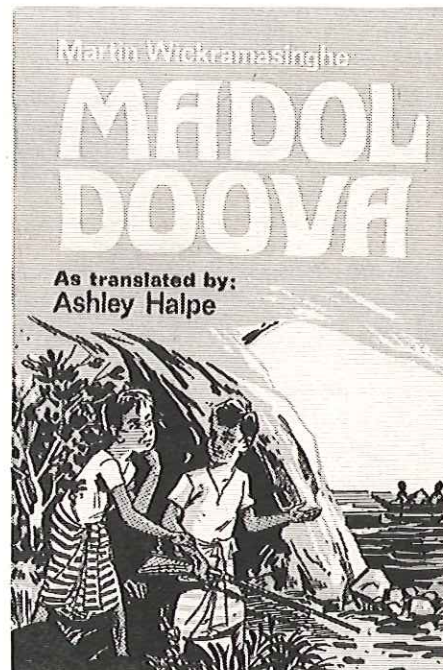
Åtskilliga av de tongivande seriösa författarna under dessa år var marxister, med socialistisk realism som ledstjärna. (En grupp slöt sig t o m samman, 1969, i "Folkets Författarfront".) Dit kan räknas *Gunadasa Liyanage* (f 1929), vars "Dona Kamalawathie" (1971) gisslade politikernas korruption. Likaså *A V Suraweera* (f 1930), författare till historiska romaner och byskildringar — kanske som bäst när han skildrar barnets smärtsamma uppvaknande till en orättvis, klassindeldad värld. Somliga försökte ge ord åt städernas nya arbetarklass och dess kamp. Däremot tycktes kastväsandet ännu vara tabu som ämne.

Det nya litterära klimatet påverkade också de gamla författarna. Den åldrade Wickramasinghes romantiserade Buddhabiografi från 1973 förklarar Buddhas utveckling från furste till filosof med hans sympati för det fattiga folkets sak.

Det faktum att Sri Lanka mellan 1971 och 1977 styrdes av en vänsterkoalition, betydde säkert en hel del för att befästa socialrealismens ställning. Redan 1956 inrättades ett kulturdepartement, 1970 ett kulturministerium för att föra ut kulturen "till folket". Politikernas inflytande ökade.

Kritiska röster har hävdats att många författare under vänsterfrontens år — när litteratur "i utvecklingens tjänst" tidvis stod på dagordningen — fann det opportunt att publicera litterärt värdelösa propagandatexter och göra karriär som "kulturpoliser". Och att de efter högersegern i valet 1977 inte försummade att snabbt byta sida. Åter andra hävdar att författarna, propagandistiska överdrifter till trots, verkligen lyckats närma sig det vanliga folkets språk och verklighet.

Material för engagerade och kritiska författare har i alla fall sannerligen inte saknats. Det väpnade ungdomsupproret 1971 har behandlats bl a i en roman av Sarachchandra; i den gestaltar författaren en liberal universitetsprofessors plågsamma självrannsakan inför upproret och den blodiga regeringsterror som det utlöste. De allt svårare motsättningarna mellan singaleser och tamiler har blivit ett vanligt tema: ofta i

form av den omöjliga kärleken mellan en pojke och en flicka från skilda folkgrupper.

Framtiden

Emellertid naggar den politiska krisen, rasmot-sättningarna och tilltagande ekonomiska problem demokrati och yttrandefrihet i kanten. Politikerna har stor makt inte minst över pressen: i kristider har censur och partiförbud tillämpats. De kulturella förbindelserna mellan singaleser och tamiler lämnar mycket i övrigt att önska. Några inbördes översättningar existerar knappast.

Samtidigt har papper blivit allt dyrare, en hårt beskattad bristvara. Tryckerikostnaderna ökar och bokproduktionen sviktar: 1970 1566 böcker, 1972 900, 1980 1720, 1984 1507. Bokpriserna skjuter i höjden. En vanlig lågavlönad singales har knappast råd att köpa en roman — bibliotek finns tack och lov i de större städerna — och den singales som vill skriva en tvingas ofta skuldsätta sig eller nöja sig med en bok som är liten till omfånget. Avtalen med förlagen lämnar — har det hävdats — författarna närmast rättslösa.

Det har varit svårt för mig att få något grepp om utvecklingen under de allra senaste åren. Tydligt har det publicerats få skönlitterära verk överhuvud och även välvilliga kommentatorer anser det för tidigt att döma. Kanske vågar man sja om att socialrealismen kommer att utmanas av en litteratur som söker inspiration i nya internationella förebilder som t ex Salman Rushdie? För mig låter det som en tanke att en av högerregimens följder blivit ett uppsving för undervisningen i — engelska.

KÄLLOR OCH LITTERATUR

Singalesisk skönlitteratur i översättning: Stories from Sri Lanka (ed by Yasmine Gooneratne), 1977. *Modern Writing from Sri Lanka* (ed by Ranjini Obeyesekere and Chitra Fernando), 1981. *The Toronto South Asian Review* vol 3: no 2 (1984), temanummer om Sri Lanka-litteraturen, med bl a en kritisk översikt av A V Suraweera.

Sekundärlitteratur: Sarachchandra, ER: The Sinhalese Novel (1950). Översikter av KNO Dharmadasa (i *Sri Lanka — a survey*, 1977) och R Obeyesekere (i *Modern Sri Lanka - a society in transition*, 1978). Språket har behandlats av M W Sugathapala de Silva i *Linguistics* 36 (1967). LeRoy Robinson har publicerat intervjuer med singalesiska författare i japanska tidskrifter, bl a med A V Suraweera (Keitei to Keizai vol 64 no 1, 1984, Nagasaki University). Tack till Mrs Rodrigo på Lake House Publishers för värdefulla upplysningar.

Pakistan

BUDGET FÖR DE RIKA

Tidskriften *Pakistan Progressive* skriver i sitt sista nummer om 1985/86 års budget i Pakistan. Det är en ganska nedslående läsning:

- Militärutgifterna ökar med 11,5 procent till 29 miljarder rupees. Utgifterna har ökat med 241 procent sedan militären tog över 1977-78.
- Inkomstskatterna för de rikaste skrivs ner, från skattesatser på 60 till 45 procent. De som tjänar över 15 000 rupees i månaden kommer att få 1 500 rupees mer i månaden att röra sig med. Bolagsskatten har också minskats.
- Beskattningen på aktieutdelningar avskaffas helt, till nytta för en liten elit som får stora helt obeskattade inkomster.
- Skatten på räntor avskaffas också. Det är en speciell poäng eftersom Pakistan är en muslimsk stat, och tagande av ränta fördöms i Koranen.
- Statliga företag ska börja säljas till privatpersoner.
- Smugglare, svartabörshandlare, kriminella och andra som har svarta pengar erbjuds att köpa obligationer för sina obeskattade pengar. Behåller de obligationerna i tre år, kommer ingen att ställa några frågor om var pengarna kommer ifrån. Är det "islamisering", frågar sig *Pakistan Progressive*.

- Import av jordbruksmaskiner befrias från tull. Subsidieringen av gödningsmedel ökar. Inkomster från jordbruket fortsätter att vara obeskattade.
- Avgifterna för hälsovård och utbildning ökas, som ett led i regeringens strävan att privatisera också dessa sektorer.
- 90 procent av statens utgifter går till militären, byråkratin och till avbetalning på utlandsskulden. Det blir också nästan ingenting över till utvecklingsprojekt, sociala program osv.

Pakistan Progressive kommenterar: budgeten gynnar enbart de "superrika". Regeringen uppskattar att dess "skattereformer" kommer att ge 5 miljarder i skattelättnader till kapitalister, godsägare, smugglare och svartabörshajar. De fattiga får betala, bl a genom indirekta skatter och genom inflation. Den senare drivs nämligen upp av den underskottsfinansieringen, som helt enkelt ska fixas med sedelpressen!

Göran Djurfeldt

Indiens nationalsång

Kunglig hyllning?

"Jana Gana Mana", Indiens nationalsång, skrevs 1911 av Rabindranath Tagore. Men i vilket syfte? Är det verkligen en patriotisk sång? Eller är det en hyllningssång till kung George V, som det året besökte Indien?

Det är en gammal kontrovers som flamar upp med jämna mellanrum. Senast skedde det när M V Krishna Warriar, rektor för en liten sanskritskola i närheten av Trichy i Sydindien, förbjöd sina elever att sjunga "Jana Gana Mana". I stället skulle de sjunga en sanskrit-vers som rektorn själv diktat.

Warriar hade sin uppfattning om nationalsångens ursprung klar. Själv skrev Tagore till en vän 1939:

— Det skulle vara att förolämpa mig själv om jag brydde mig om att svara dem som anser mig i stånd till sådan gränslös dumhet som att lovprisa George Den Fjärde eller George Den Femte som "Den Evige Stridsvagnsföraren" ("The Eternal Charioteer").

Sången fick sitt uruppförande på Kongresspartiets 28:e session i Calcutta 1911. Vid samma session sjöng också en kör av bengaliska flickor och pojkar en sång på hindi som hyllade det imperiala

majestätet. Det här var en tid när de moderatare kongressmännen dominerade, och när tacksamheten var stor för att britterna hade återkallat Bengalens delning.

Vilka sånger som sjöngs framgår både av det officiella protokollet och av tidningsreferat. Men en tidning, *The Englishman*, skrev:

— Förhandlingarna inleddes med en välkomstsång till Kejsarkungen, särskilt komponerad för detta tillfälle av Babu Rabindranath Tagore.

Historikerna har grubblat över vad som kan ha legat bakom den här skandaliserade rapporten. Möjligen kan den angloindiska pressen ha blivit alltför nitisk i sin tacksamhet och därför velat sätta bort pinsamma detaljer...

Göran Frankel

Kolonial språkförbistring

Bombay blir ej Mumbai

Den indiska regeringen har underkänt stadsfullmäktiges i Bombay beslut att döpa om sin stad till Mumbai. Stadsfullmäktige beslutade om namnbytet för en dryg månad sedan med hänvisning till att staden hette Mumbai långt innan de brittiska kolonisatorerna kom dit och hörde fel.

Barberarens bro

I Madras finns det en bro som kallas för "Barbers bridge". Från början hette den dock "Hamilton's bridge" vilket på tamilspråket så småningom blev "Ambattan varavadi". Det betyder just Barberarens bro.

Kolossen (I) fyller hundra

År 1885 höll den nybildade indiska Nationalkongressen sitt första nationella sammanträde i Bombay. 72 delegater hade infunnit sig. Man får förmoda att det var herrar besjälade av höga moraliska ideal.

De skulle ha blivit imponerade men kanske också chockerade om de hade kunnat vara med ett sekel senare, de sista dagarna i december 1985 när Kongresspartiet firade sitt 100-årsjubileum på Brabourne Stadion i Bombay.

Arrangörerna hade räknat med att 50 000 partiarbetare skulle infinna sig. Dubbelt så många kom. Vid grindarna till stadion bröt kontrollen av delegaternas kort samman. Massan tryckte på. Polisen gick till attack med sina bambukäppar. Fyra personer fick köras till sjukhus.

Högtalarsystemet strejkade under Rajiv Gandhis tal. En hel läktarsektion reste sig upp och mimade åt ledaren för att göra honom uppmärksam på situationen. Det var i sanning olycksdagar för Bombays kongresspamp Murli Deora.

Muntrare blev det inte när Sunday Observer och Indian Express rapporterade att kahdi-klädda delegater besökte hordistriktet Kanathipura. Om detta hade Deora en teori som han utvecklade för Illustrated Weekly's reporter: det rörde sig om förklädda provokatörer utsända av Bharatiya Janata Party.

Deora sade sig ha eftersträvat "sträng enkelhet". Partiarbetarna i gemen var inhysta på en travbana och i en provisorisk lägerstad. Men man hade också hyrt 700 rum på diverse femstjärniga hotell för partitopparna.

Jubiléet blir ett dyrt kalas. Uppskattningarna av de totala kostnaderna varierar mellan 100 och 300 miljoner rupier.

De hypotetiska besökarna från 1885 skulle också ha förvånats över de otaliga porträtten av Indira och Rajiv som blickade ned på gatuvimlet över hela Bombay. Hur kunde detta jättelika parti bara bestå av två personer? En för dem främmande personkult.

Rajiv Gandhi höll straffpredikan över en massrörelse som förlorat sin "offeranda" och infiltrerats av kommersiella intressen. I dag har han partiet med sig. Men hans eftergifter åt de regionala partierna i Punjab och Assam har skapat opposition. Det är långt till nästa val. Hur går det om han inte ser ut som en vinnare då?

Inte sedan 1972 har det hållits val inom partiet. Det 100-åriga Kongresspartiet är trots sina framgångar ett parti i kris.

Göran Frankel

Svar till Lasse Berg

Vi pratar förbi varandra!

Göran Djurfeldt avslutar här debatten om Indien-bilden, som inleddes i nr 2/85. Debatten har ifrågasatt den ekonomiska stagnationen och den ökande fattigdomen i Indien.

Debatten mellan mig och Lasse Berg startade med att jag ifrågasatte den konventionella Indien-bilden. Jag angav denna bild som:

- (1) långsam eller stagnerande ekonomisk utveckling, och:
- (2) växande fattigdom.

I nr 4/85 kom Lasse Berg med sitt första inlägg. Han höll med mig om att den ekonomiska utvecklingen i Indien varit långt ifrån dålig. Dessutom kritiserade han mig våldsamt för något jag aldrig påstått, nämligen att Indiens fattiga får det bättre. Jag har bara antytt detta som en möjlighet: "Kanske har också tillväxten kommit de fattiga till del." Jag påpekade detta i mitt svar i samma nummer, men det tillfredställde inte Lasse Berg. I nr 1/86 kommer han med ytterligare ett inlägg. Där beskyller han mig för att byta position, när jag påpekade vad jag sagt och inte sagt. Sedan fortsätter han att angripa mig för ståndpunkter som jag aldrig intagit.

"Jag kan inte dra mig till minnes någon enda seriös Indienskribent i Sverige, inklusive Djurfeldt själv, som på fullt allvar under de senaste femton åren hävdade att fattigdomen i Indien skulle ha ökat på något avgörande sätt."

Trots att jag klassificeras som "seriös" av Lasse Berg har jag alltså påstått att fattigdomen i Indien varit i växande, och jag är inte den ende som gjort det. Det är ju nämligen en viss logik i en Indien-bild definierad genom punkt (1) och (2) ovan. Logiken är följande:

Om man påstår (1) att den ekonomiska utvecklingen stagnerar och (3) att de ekonomiska klyftorna växer, så följer härav logiskt (2) att de fattiga blir fattigare. Det har jag inte varit ensam om att tro, och som jag påpekat har det varit den förhärskande bilden också bland kritiska ekonomer i Indien. De fattigdomsundersökningar som bekräftat hypotesen att fattigdomen vuxit, bl a Dandekar och Rath, har också varit de mest citerade.

Nu visar färskare statistik att Indiens ekonomiska utveckling gått snabbare än man tidigare trott, och i detta perspektiv är det naturligt att den kritiska frågan ställs: Hur är det då med fattigdomen? Den växer

kanske inte som vi trott och som Dandekar, Rath och andra påstått?

Det var i detta perspektiv som jag granskade indisk jordbruksstatistik. Denna visar också att utvecklingen varit långt ifrån ogynnsam: tillväxten har varit ca 1 procent per capita och år. Den statistik som Lasse Berg lägger fram och som visar på tillgången — snarare än produktionen — av kalorier visar inget nytt i detta avseende: tillgången har ökat med ca 1 procent per år från 1975 till 1981.

Lasse Berg väljer att trivialisera detta: "lite plus" eller "lite minus" — "stagnation med andra ord". Men därigenom ändrar han självsvärdigt och utsagt på premisserna för diskussionen, som var just punkt (2): den växande fattigdomen. På det sättet

pratar vi mer och mer förbi varandra. Lasse Berg fortsätter att diskutera ståndpunkter som jag inte intagit och slår mig i huvudet med självklara sanningar. Det blir ganska otacksamt i längden.

Själv föredrar jag att avsluta diskussionen med att påpeka att vi ju faktiskt är överens om de viktiga punkterna:

- (4) Indiens ekonomiska utveckling har varit ganska dynamiskt.
- (5) Inget tyder på en dramatisk ökning av fattigdomen.
- (6) Men klyftorna ökar troligen i det indiska samhället.
- (7) Alltså får de fattiga inte sin rättvisa andel av den växande nationalprodukten.

Göran Djurfeldt

Asieninstitutet i blåsväder

Det händer ofta att man träffar folk som är intresserade av Asien som aldrig har hört talas om "Centralinstitutet för Nordisk Asienforskning" (CINA) i Köpenhamn. Det är synd för på CINA finns bl a ett förnämligt bibliotek med stora samlingar från Asien.

Nu har CINA utvärderats av en grupp kända Asienforskare, bl a den norske antropologen Fredrik Barth. Gruppens rapport var skoningslöst kritisk — ja kanske mer kritisk än vad som ur taktisk synpunkt var nyttigt. Rapporten gav nämligen upphov till ett nedläggningshot. Sparivrare såg en möjlighet att skära ner Nordiska Rådets utgifter. Det skulle ha tagits ett beslut vid det nordiska ministermötet i Köpenhamn nyligen, men ärendet bordlades. Det innebär att CINA fortfarande hotas av nedläggning.

Det vore synd om CINA skulle läggas ned. Även om man kan instämma i mycket av den kritik som riktats mot Institutet, så innebär det inte att vi kan undvara ett Asieninstitut. En omorganisering vore däremot på sin plats.

Ett av de förslag som lär diskuteras är en delning i två Institut, ett för Östasien och ett Mellanöstern. Man får hoppas att be-

slutsfattarna kan så mycket geografi att de märker att Sydasiens i så fall faller utanför! Det vore givetvis en orimlighet om en hel subkontinent sköts åt sidan på det sättet.

Det ligger nära till hands att jämföra CINA med Afrikainstitutet i Uppsala. Det senare spelar en mycket större roll i Norden, och det är mycket mer välkänt internationellt. Många menar att skillnaden mellan de två instituten beror på deras organisation. Afrikainstitutet har ett fåtal fasta tjänster och lägger en stor del av sina resurser på stipendier och korta förordnanden. CINA har valt den motsatta linjen: man har inrättat ett antal fasta forskningsledartjänster. Effekten har blivit att CINA blivit mera inåtvänt och isolerat än Afrikainstitutet. Dessutom har forskningsledarna svalts av byråkratiskt arbete; och de har knappt fått någon tid över för forskning.

Den naturliga slutsatsen av detta är att CINA bör omorganiseras efter Afrikainstitutets modell, med ett fåtal administrativa tjänster och med många stipendier av kortare och längre varaktighet för Asienforskarna. Då skulle CINA kunna få sin rätta roll, som knutpunkt och centrum för Asienintresset i Norden!

Göran Djurfeldt

En märklig recension

Att recensera recensioner är naturligtvis alltid fåfängt. Recensenten har ju alltid rätt, om han är kompetent, sett från hans — i detta fall Göran Frankels — utgångspunkt. Jag syftar på hans bedömning av Libers "Indien — en handbok" som ett "plastigt hopkok" i nr 1/86. När jag nu trots allt recenserar Frankel är det alltså inte för att jag inte anser att han har rätt, utan för att han har fel utgångspunkt.

"Vi som intresserar oss för Indien sedan barnsben och har sett våra bokhyllor bägna av orientalia" — det är ju i alla 300 miljoner indiska gudars och demoners namn inte för *dem* boken är skriven! Den är till för den intresserade medel-Svensson, som ska göra sin första eller kanske andra resa till världsdelen med detta sammanfattande namn, och kan föga mer än intet om Taj Mahals tillkomst och Goas historia, Stora Moguls dynasti och Ashokas tronavsägelse.

Här finns inga definitiva sanningar (de som Göran Frankel säkert kan) eller några vetenskapliga nyvinningar. Säkert finns påståenden på nästan varje sida som går att diskutera, och mycket att ifrågasätta, både vad som är med och vad som saknas. Men det är så att säga inte poängen. Ty det som är sanning i Indien måste man ha levt där i mängder av inkarnationer för att ens ana — den är ändå undflyende. Men som introduktion för den av Indien oerfarne men intresserade, som underlag för studiecirkel, diskussionsgrupper och liknande, hävdar jag ändå att den saknar motsvarighet på svenska språket.

Håller väl, fastän ojämn

Jag vill framhålla att jag visserligen kan beskylas för att tala i egen sak, jag är ansvarig för Kashmir-kapitlet, men jag får ingen royalté och jag har läst hela boken rätt noga. Den håller väl som underlag för en studiecirkel, givetvis med hänvisning till bredvidläsning.

Att denna boks artiklar i viss utsträckning baserar sig på material som tidigare publicerats kan näppeligen tas som intäkt till kritik. Inte har Edvardssons i Sundsvall, som tänker resa till Indien i höst, läst "Mat och makt" eller tidigare ex av Sydasien.

Boken "berikar på intet sätt den svenska indielitteraturen", anser Frankel. Jag medger förbehållslöst att boken är ojämn, att de många olika skribenterna inte tillhållits stringens, likartat grepp om ämnet, opartiskhet o dyl och att redigeringen kanske har brister. Men meningen var kanske inte att "berika" indielitteraturen, utan att ge indienresenären in spe ett avstamp i tillvaron, överkomligt till omfång och pris. Försöket att göra detta kanske är tafatt, fördomsfullt, okunnigt och ojämnt. Men det bör bedömas som ett sådant försök.

Vilket försök har Göran Frankel gjort?

Hans Plogvall

Göran Frankel gör i senaste numret av *Sydasien* ingen hemlighet av sin aversion mot den i november utgivna volymen "Indien — en handbok" (Liber). Det är en märklig recension. Så märklig att jag tycker det kan vara befogat att bryta den gyllene regeln att aldrig gå i sva-romål med en recensent.

Det slående och förvånande med Frankels recension är först och främst den ytterst raljanta och fientliga tonen. Boken är "otäckt plastig", ett "plastigt hopkok", den "berikar på intet sätt", "det är pretentiöst och övermaga" osv. Frankel avslutar med att boken "förkväver".

Transkribering

Frankel är givetvis en av alla dessa självutnämnda experter på Indien vi dras med. De medverkande skribenternas texter och bokens ambitioner förlöjligas eller negligeras helt till fördel för ett gnälligt felfinneri. Vill man göra ett nummer av att det är skandalöst att man kan skriva "sari" och "ghee" i en och samma bok, så går det givetvis bra. Men det kastar ju bara ett löjets skimmer över recensenten. Ta då åtminstone istället upp problematiken med att transkribera från olika indiska språk till svenska. Faktum är ju att det inte finns några fastställda regler. Språkexperten Frankel skulle vinna på ett mer nyanserat tonläge när han nu ger sig ut på bräcklig is.

Ett annat exempel på Frankels metod är när han ondgör sig över min artikel "Några moderna berättare" och upprört ställer frågan hur man under den rubriken kan undlåta att nämna fler författare som skriver på "inhemskt språk". Ändå står det i inledande stycket klart och tydligt att artikeln vill "kortfattat se närmare på några av de internationellt uppmärksammade författarskapen". Givetvis borde en indisk litteraturhistoria inkluderas. Att det gång på gång understryks att boken av självklara skäl presenterar ett urval med angivna begränsningar i tid och rum väljer Frankel medvetet att förtiga.

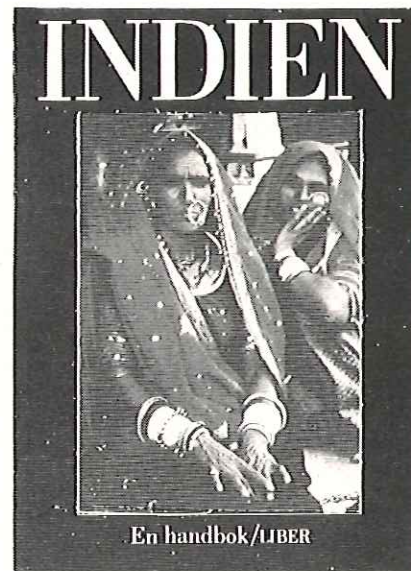
En grälsjuk "expert"

De avsnitt i del I som Frankel inte vågar förlöjliga konstaterar han bara att de kan passera som läsvärda, eller så nämner han dem inte alls. En fjärdedel av boken avverkas i en mening. Är författarens välkända kunskaper här allt för iögonfallande för att Frankel ska våga sig på ett utfall? Karl Reinhold Haellquists 90-sidiga historik och presentation av indiskt samhällsliv, liksom Erik af Edholms inträngande presentation av hinduismens idévärld bevärdigas inte ens med en kommentar. Och när Frankel i slutet av sin recension kommer till bokens andra hälft, den geografiskt uppdelade resehandledningen, är han trött och invektiv på upphällningen. Han konstaterar bara att denna halva, 230 sidor, känns "livlöst och likgiltigt" med ett undantag.

På samma sätt avfärdar Frankel bildmaterialet som "inte särskilt upplyftande", ja "rentav pinsamma". Därmed har fotograferna fått vad de förtjänar.

Jag vet inte om det faktum att Frankel, enligt egen självbespeglade utsägo, "sedan barnsben" intresserat sig för Indien och sett sina bokhyllor "bägna av orientalia" gjort honom till den uppblåsta och grälsjuka "expert" han utger sig för att vara. Det är mig skäligen ointressant. Den attityd som Frankel gjort till sin frodas dessvärre i den pseudoakademiska ankdammen. Om den också skulle tendera att styra tonläget i *Sydasien* vore djupt beklagligt.

Jonas Sjöström

Svar

Efter Sjöströms och Plogvalls reaktioner på min recension av Indien — en handbok bör jag väl underkasta mig en viss självprövning. Har jag varit för hård i mitt omdöme av boken, har jag på något sätt överreagerat? Det har jag kanske gjort. Det finns i varje fall en sak jag ångrar: att jag karakteriserat boken som "plastig". Det var en förlöjning och kan ge intrycket att bokens Indien-bild är grovt missvisande. Så är det inte.

Men jag förblir kritisk mot Indien — en handbok, och det är jag inte ensam om. I en recension i Ny Dag (6/86) klagar Bo Näslander över "redaktionens slapphet och kunskapsbrister". Boken är "alltför full av sakfel för att fungera som ett referensverk". Näslander hämtar sina exempel från ett område som jag inte alls har berört, nämligen den ekonomiska analysen.

Hans Plogvall — jag tycker förresten om hans Kashmir-kapitel — åkallar en härskara av gudar. Jag bör hålla reda på för vem boken är skriven. Ja, jag gör så gott jag kan, men ambitionerna är oklara. Om boken är ett referensverk, måste man ställa stora krav på den. Även "handbok" har en mycket förpliktigande klang. Helle "resehandbok" har en recensent föreslagit. Och det är bättre.

Hur grälsjuk och uppblåst jag än må vara, skall jag inte inlåta mig i någon invektiv-pajkastning med Jonas Sjöström. Bara ett par påpekanden.

Sjöström efterlyser en diskussion av transkriberingens problem, men jag undrar om han själv ägnat dem ens en tanke. Varför ska vi svenskar återge långa i-ljud med engelskans "ee"? Varför inte skriva både "sari" och "ghi"?

Nobelpristagaren Rabindranath Tagore är den enda indiske författare som allmänheten hört talas om. Han är internationellt uppmärksam och har verkat i detta sekel. Om han inte platsar bland "några moderna berättare", vet jag inte vem som gör det.

Göran Frankel

Brian Thompson: Prins Rama — och kampen mot demonerna (Förlaget Hjulet, 1985, övers. Gunnar Carlstedt).

Sagan om den ädelmodige prins Rama, vars gemål Sita rövas bort av den ondskefulle kungen Ravana av Lanka, och hans kamp för att återfå henne och sedan återvända till det kungarrike som Rama är den rättmätige arvtagaren till. Denna saga om kampen mellan det godas och det ondas krafter är rättelse, som i Indien går under namnet Ramayana, i Thailand Ramakien och i Indonesien Ramayana Kakawin. Indiska tempel är fyllda med målningar med Ramayana-motiv, på Bali framförs mask- och dansdramer.

Litterär gestaltning fick Ramayana-sagan första gången för mer än 2.000 år sedan, då Valmiki på sanskrit skrev ner Ramayana på poesi, som 24.000 dubbelradiga verser om 32 stavelser. Valmikis verk är ett av världslitteraturens mästerverk.

Nu ger förlaget Hjulet ut en introduktion till Ramayana, avsedd för barn. Texten som är kort och enkelt skriven, bygger på en skoluppsats av en indisk pojke i England. Brian Thompson fann att uppsatsen innehöll Ramayanas kärnberättelse — och att den skulle lämpa sig som en förenklad version.

I förordet betonar Thompson, att boken är en introduktion, att han hoppas få läsarna intresserade att gå vidare till de betydligt rikare versionerna på vers eller prosa. Mycket av Ramayanas charm har nämligen gått förlorad i denna kort-utgåva.

Om nu texten inte är alldeles perfekt uppvägs detta dock mer än väl av de åtföljande indiska miniatyrmålningar som illustrerar alla uppslag i boken. Det är 300 år gamla Rajput-målningar från Udaipur i Rajasthan, som skildrar hela Ramayana-sagan.

Målningarna är mycket detaljerade, och varje bild framställer i regel flera händelser. Inte minst scenerna från den avslutande striden mellan Ramas armé av apor och björnar och Ravanans demonarmé är fantasiskt skildrade.

Lars Eklund

Gilbert Etienne: Indien — dess problem igår och idag. (övers. Rose-May Lieb), Skandinaviska Bokförlaget AB, Gävle 1985.

Nuförtiden är vackra fotoböcker ofta multinationella produkter, där glättade bilder fylls ut med en oförarglig och identitetslös text, så att den kan snabböversättas till en rad språk. "Indien — dess problem igår och idag" är inget undantag.

Detta är förlagsbranschens strass, billigt krimskrams. Man har inte ens besvärat sig med att översätta från originalspråket. Rose-May Lieb har översatt från tyskan och hafsat sig genom jobbet. Boken vimlar av tyska vändningar och förtyskad svenska. Fast lustigt nog har också en del franska klarat sig genom det språkliga filtret: eller vad sägs om "Det Förenade Konungariket" som beteckning på Storbritannien (Royaume Uni på franska)?

Texten är skriven av Gilbert Etienne, schweizisk professor, som besökt landet många gånger sedan början av 50-talet. Hans skildring är oerhört konventionell. En journalist med hjärtat och hjärnan någon annanstans skulle kunna gjort ett lika bra jobb. Boken ger inte intryck av några djupare studier, trots många resor. Men det är kanske ett extraknäck för professorn, som inte lagt ner någon större möda: mycket av hans statistik är tio år gammal, trots att färskare finns. Han verkar inte heller haft tid att läsa igenom sitt eget manus, eftersom han på ett ställe upprepar samma statistik och samma argument med två sidors mellanrum.

Texten lyfter bara i de avsnitt som handlar om jordbruket. Författaren beskriver byar som han besökt på 50-, 60- och 70-talet. Han visar på de oerhörda regionala skillnaderna i Indien och på den ojämna utvecklingen. Medan mycket lite hänt i vissa områden, har andra gått igenom djupa förändringar.

Man ska inte låta de vackra bilderna förlida en att tro att det finns något mer att hämta i denna bok: texten är onjuterbar och innehållet konventionellt på gränsen till fördomsfullhet. Ta till exempel kapitlet om

befolkningsökningen: där framställs snart sagt alla Indiens problem som förbundna med befolkningsutvecklingen. Ansvällningen av studenter i den högre utbildningen, arbetslösheten i industrin, eller underskottet på handelsbalansen — allt knyts till befolkningsökningen, utan att de stora och viktiga orsakerna behandlas.

Göran Djurfeldt

Myrdal, Jan. Resa i Afghanistan. III av Gun Kessle. Litteraturfrämjandet 1985 (En bok för alla) 312 s. III.

Ny uppl. Första uppl. 1960. Om färder och om en åtta månaders vistelse i Afghanistan 1958-59 berättar Jan Myrdal i ord och Gun Kessle i teckningar. Denna upplaga innehåller ett förord, där förf mot en historisk bakgrund gisslar den tidigare brittiska och den nuvarande ryska kolonialismens grymma krig i landet. Förf skildrar världen "med Kabul i centrum" och lägger tonvikten på afghansk och myrdalsk vardag, på kultur och människor, på upplevelsen av gemenskap i möten långt från allfarvägarna. Detta har gjort att boken undgått att bli föråldrad. Texten från 1960 har lärt åtskilliga att komma bort från en fördomsfull exotism och okunnig romantisering och i dagens storpolitiska situation är den fortfarande angelägen. De historiska perspektiven och redovisade läsfrukterna gör boken frodig, rik och tankeväckande; den är dessutom roande och levande. (Karl Reinhold Hællquist)

Prins Rama

— och kampen mot demonerna

Prins Rama — och kampen mot demonerna av Brian Thompson, med klassiska indiska originalmålningar och nya bilder av Jeroo Roy. Vi får följa prins Rama på hans äventyr bland goda och onda väsen som gudar och demoner. Denna berättelse är en förkortad och förenklad version av Ramayana, ett av världslitteraturens mästerverk. Ramayana, som är flera tusen år gammalt, är fortfarande levande för människorna i Indien och Sydostasien. 64 sid,

Ordinariepris 74:—
Specialpris för Sydasiensläsare 59:—

Förlaget Hjulet, Lyckselevägen 100, 162 25 VÄLLINGBY, tel 08-739 11 41.

..... ex Prins Rama

Numm .....

Utselnadr .....

Postnr .....

Postort .....

Beloppet är inbetalt på postgiro 26 23 68-4
Böckerna ska sändas mot postförskott, avgift 15 kr
Jag önskar broschyr om Förlaget Hjulets barnböcker från Asien.

Franskans
eller
Mottagaren
betalar
portot.

**Förlaget
Hjulet**

Svarspost

Kundnummer 71124002
162 10 VÄLLINGBY

Intresserad av utvecklingsfrågor

KOM DÅ MED I FUF

- Föreningen för utvecklingsfrågor, FUF, ordnar offentliga möten om utvecklingsfrågor.

- FUF är partipolitiskt obunden.
- FUF har goda internationella kontakter.
- I FUF har man trevligt.
- Blir Du medlem (50 kr/år) får Du kallelser till våra arrangemang

hem i brevlådan.

För vidare information ring FUF's sekretariat, 08-34 88 92 eller skriv till Tegnérgatan 34 nb, 113 59 Stockholm. (pg. 14 32 80-6)

SEMINARIE- OCH KULTURDAGAR

SEMINARIER, UTSTÄLLNINGAR, DEBATTER, ARTISTGRUPPER

Asiatisk Gröning

LYCKSELE 14-17/8

VÄSTERBOTTEN

MEDVERKANDE: Lena Hjelm-Wallén, B. M. Oza (Indiens Sverigeambascadör) Einar von Bredow, Christian Jutvik m. fl.

DETALJPROGRAM, ÖVR UPPLYSNINGAR: RESEBYRÅN STORGAT. 29, 921 00 LYCKSELE, TEL 0950/12490, 12590

Arrangörer: ABF, Lycksele kommun

Passa på att besöka Lycksele Djurpark samt Slogsmuseet och försitt inte chansen att uppleva Vindelälvens forsar och inlandets oändliga bärskogar

Svenska Multi-Etniska Föreningen För Sri-Lanka (SMES) c/o Hasselagränd 16, 162 23 VÄLLINGBY

SMES är en stockholmsbaserad förening och registrerad vid föreningsrådet. De som önskar gå med i föreningen förbinder sig att respektera § 2 i stadgar med följande målsättning.

§ 2 a) Att kämpa för de förtrycktas (oavsett ras, språk och religion) rättigheter i ett enat Sri-

Lanka samt samarbeta med Amnesty International, Minority Rights Group och liknande organisationer.

b) Att arbeta för kulturellt utbyte, informationsförmedling och sociala kontakter.

Medlemsavgiften är 50 kronor/år och betalas till postgiro 492 14 69-5.

En studiecirkel om Sri-Lanka pågår för närvarande och ny cirkel kan påbörjas varje termin beroende på intresset bland medlemmarna.

RES TILL ASIEN

Resebranschen lockar med solbränna, lyxliv, sexäventyr och Österns mystik. Ju löjligare och mer dekadenta önskemålen är, desto mer har resebyråerna att erbjuda.

Att resa för att lära sig något om en annan kultur är däremot viktigt. Med den målsättningen blir resans pris lågt, då vi bor och reser enkelt. Detta innebär logi på hotell med låg standard och resor med allmänna kommunikationer, vilket är ett krav om du vill lära känna ett land och dess invånare. Vad är en natt på Sheraton jämfört med en natt i en indisk by? Resorna förbereds med studiecirkel och seminarium.

Indonesien. Java, Bali. På Borneo resa på floder och vandring mellan byar i mindre grupper. 13/3, 19/6 och 16/10. 12 690 kr.

Kashmir. Vandring mellan byar, kloster och över höga pass. Resan är krävande! 28/6-2/8. 12 075 kr.

Nepal. Tåg genom Indien. Vandring i små grupper med tolk i Himalaya. 22/2, 14/6, 11/10. 9 415 kr.

Rajasthan. Berömda städer i indiska Thar-öknen, många byar och viltreservat. 20/12-21/1. 11 650 kr.

Natur i Sydasiens. Nationalparker och kultur i Indien, Nepal och Bangladesh. 27/12-31/1. 12 850 kr.

Bhutan. Hela 18 dagar i landet. Kortare vandringar, besök i kloster och borgar. 5/10-28/10. 23 875 kr.

Kina. Fem resor med olika resplaner. Hotell och tåg är ej bokade. Flyg ToR Hongkong. Fr 16 510 kr.

LÄS och RES

Tel 08/717 54 40

Box 208 133 02 SALT SJÖBADEN

Afghanistan

Femårsplan och Sovjethandel

Landets första femårsplan sedan revolutionen 1978 har publicerats i utkast, meddelade Kabulradion den 19/2. Planutkastet omfattar åren 1986-90. Sovjetunionen bidrar med mer än 70 % av det utländska biståndet. (SWB 26/2) Några dagar tidigare, 14/2, hade en handelsöverenskommelse mellan Sovjet och Afghanistan undertecknats. Handeln mellan de båda länderna har tredubblats under de senaste fem åren. Sovjet importerar jordbruksprodukter, råvaror och konsumtionsvaror från Afghanistan, meddelade Kabulradion 15/2. (FBIS 18/2; SWB 26/2)

Krig, krig, krig

Mujahedinstyrkor satte vid mitten av februari in en offensiv vid det strategiskt viktiga Khost och åsamkade regeringsstyrkor och ryska styrkor förluster, meddelade Afghan Islamic News Agency i en radiosändning från Riyadh. (FBIS 18/2)

Konstitution

Afghanistans revolutionsråd utnämnde vid en session den 20/2 medlemmarna i den kommission, som enligt ett tidigare (16/1) revolutionsrådsbeslut skall utarbeta en afghansk konstitution. (Kabuls radio 21/2, enligt SWB 26/2)

Återtåg — bluff eller allvar?

FN-sändebudet Diego Cordovez kallade 3/4 Afghanistan och Pakistan till förnyade indirekta fredssamtal i Genève den 5/5. Han hade i slutet av mars informerat om afghanska regeringens tidsplan för de sovjetiska truppers tillbakadragande från Afghanistan, på villkor att utländskt stöd åt gerillan upphörde. Samtidigt ökade de sovjetiska stridsaktiviteterna — för att skaffa bättre förhandlingsposition? (Tempus 8/4) Parallellt med de afghanska fredstrevorna beviljade USA tidigare förvägrade Stingerraketer åt gerillan, vilket enligt rubrik i en Peshawar-tidning var att gjuta "olja på elden". (Reuter, Islamabad, Neue Züricher Zeitung)

Bangladesh

Proteststrejk

Stora delar av Bangladesh lamslogs den 3/2 av strejker i protest mot president Ershads militärregim, som styrt landet i fyra år. Affärer och kontor stängdes och de flesta kommunikationer stannade under strejkerna. (TT-Reuter från Dhaka, enl. SvD 4/2)

Ännu en generalstrejk och nya demonstrationer anordnades den 22/3. Strejken blev en framgång för oppositionen. (FEER 3/4)

Planerade val

President Ershad tillkännagav den 2/3 att val ska hållas den 26/4 "för att återställa demokratin". (SWB 4/3) De båda främsta oppositionsallianserna — Hasina Wazed femtonpartiallians och Khaleda Zias sjupartiallians — avvisade uttalandet som ett vilseledande trick, avsett att permanenta presidentens välde. Sedan 1983 har Ershad tre gånger återkallat planerade val eftersom oppositionen vägrat ställa upp i val så länge undantagstillstånd rådde i landet. (FEER 13/3) Presidentens Jatiya-parti uppmanade kandidater att låta nominera sig till parlamentsvalet. Ershad förklarade att han avser att hålla val med eller utan oppositionspartier och uppgav att det finns 120 partier i landet. (Asiaweek 2/3, 16/3)

Oppositionen splittrades ytterligare då femtonpartialliansen meddelade att den ställer upp i valet den 7/5 (ändrat datum), ett beslut som medförde att fem partier lämnade alliansen. (FEER 3/4, 10/4)

NOTISER

FRÅN SYDASIEN

Indien

Mera olja

Stora oljereserver — på minst 100 miljoner ton — har lokaliserats i Gujarat. Produktionen beräknas börja i juli i år, meddelade den indiska radion den 9/2. (SWB 19/2) Efter Bombay High på 1970-talet har inte förrän nu verkligt betydande fyndigheter upptäckts och nyheterna från Indiens Oil and Gas Commission ger ny stimulans i strävandena att uppnå självförsörjning, kommenterade en Calcutta-tidskrift. (Capital 1-14/3)

Kortvarig avgång

Karnatakas Chief Minister, Ramakrishna Hegde, avgick den 13/2. Efter övertalning återinträdde han som regeringschef, tillsammans med sina regeringskolleger, den 16/2. (Link 23/2)

Konfrontation sikhextremister-hinduer

Sikhiska extremister i Amritsar började den 7/2 riva ned den 380-åriga helgedomen Akal Takht, som skadats svårt då den indiska armén 1984 stormat byggnaden för att driva ut de beväpnade sikh-extremister som försökat sig där. Återuppbyggnaden påbörjades den 16/2. (SWB 10/2 och 17/2)

Terroristdåden i Punjab fortsätter. På begäran av delstatsregeringen förflyttades i mars över 10 000 militärt utbildade poliser och med dessa förstärkningar uppgår antalet poliser i Punjab under centralregeringens kontroll till 37 000. (TT-Reuter, Chandigarh, enl. DN 21/3)

Den 29/3 lamslogs stora delar av Punjab av en dygns lång strejk, som utlysts av moderata sikher i protest mot sikhextremisternas våldsdåd. I ännu en stad — den sjätte i ordningen — infördes undantagstillstånd. I New Delhi arresterade polisen den 31/3

omkring 2000 hinduer, som försökt storma ett sikhtempel och angräp polisen. (FEER 10/4)

Polisvåld i Punjab

En juridisk kommitté, tillsatt av Punjabs regering, anklagade i månadsskiftet februari-mars polisen för att med berätt mot ha dödat sikhextremister vid 35 incidenter; enligt polisens version hade sikherna dött i strider med polisen. (Asian Wall Street Journal 6/3)

Strejker mot prisstegringar

I protest mot höga prisstegringar anordnade oppositionspartierna omfattande endagsstrejker den 26/2 (i Delhi samt Västbengalen och Tripura den 10 resp 11/2). På många platser lamslogs handel, transporter och industri. Priserna på vanliga konsumtionsvaror hade länge varit subventionerade och det kostade regeringen 2,7 miljarder dollar om året att hålla enbart priserna på oljeprodukter nere. (Asiaweek 16/3) Den 26/2 strejkade också sex miljoner regeringsanställda i protest mot en ny lag enligt vilken de kan avskedas i protest mot en ny lag enligt vilken de kan avskedas för deltagande i facklig verksamhet, meddelade den indiska nyhetsbyrån PTI. (SWB 27/2)

Långt stängsel

Arun Nehru, minister för den inre säkerheten, tillkännagav i parlamentet den 27/2 att förberedelserna för att sätta upp stängsel längs gränsen mellan Indien och Bangladesh ska återupptas inom kort efter att ha inställts i april 1984. Några planer att sätta stängsel längs den indisk-pakistanska gränsen finns däremot inte, meddelade den indiska radion 27/2. (SWB 1/3)

Presidentstyre i Kashmir

Guvernören i delstaten Jammu & Kashmir lät upplösa delstatsparlamentet och regeringen avgick den 7/3, oförmögen att få slut på blodiga upplöpp mellan muslimer och hinduer. Armésoldater kallades in i de oroligaste områdena. (TT-Reuter, Srinagar, enl. Helsingborgs Dagblad 8/3)

Maldiverna

I ett gemensamt uttalande krävde president Maumoon Abdul Gayoom och Indiens gästgästande premiärminister Rajiv Gandhi ett slut på den militära stormaktskapplöpningen i Indiska Oceanen och återställande av området som en fredszon, enligt en tidigare FN-resolution. Indien och Maldiverna beslöt den 7/2 att bilda en gemensam kommission för att ytterligare stärka det tekniska och ekonomiska samarbetet. (FBIS 10/2)

Nepal

Val i maj

Kung Birendra utsåg 21/3 en interimregering att organisera de allmänna valen den 12/5 och leda landet till dess. Valen blir de tredje som hålls i landet och det andra utan deltagande politiska partier. Valet bojkottas av nepalesiska kongresspartiet, som vann landets första allmänna val. (FEER 3/4)

Handel med Tibet

Vid ett veckolångt besök i Nepal av en tibetansk delegation, som lämnade Lhasa den 5/3, avtalades utökad handel och ökat bilateralt samarbete inom ekonomi, teknik, turism och flygförbindelser, meddelade Xinhua. (SWB 8/3)

Pakistan

Fredlig gränsinspektion

Den kinesisk-pakistanska gränsinspektionskommissionen möttes i Beijing 14-24/2 och uppnådde en överenskommelse om ömsesidig inspektion, meddelade Xinhua. (SWB 25/2.)

Politiska motsättningar

Med tanke på de stora kvantiteter vapen som är i omlopp är risken för inbördeskrig överhängande, uttalade oppositionsalliansen MRD:s (Movement for the Restoration of Democracy) generalsekreterare Khwaja Khairuddin i tidningen The Muslim (5/2). MRD var inte intresserat av förhandlingar med regeringen. "Den verkliga makten finns på annat håll", sa han. (Democratic World, New Delhi, 16/2) Inför Benazir Bhuttos — ledare för PPP, Pakistan People's Party — planerade återkomst från sin exil i London har premiärminister Junejo och regeringsskollegerna hållit möten runtom i landet för att popularisera sitt parti PLM, Pakistan Muslim League. Regeringen har tillförsäkrat Benazir Bhutto rätt till politisk aktivitet om PPP avstår från våldsamma demonstrationer mot regeringen. Eftersom partipolitisk verksamhet varit förbjuden sedan 1978 floccas många till de politiska mötena, både PML:s och MRD:s. President Zias direkta politiska inflytande har minskat sedan PLM bildats. (FEER 27/2 och 6/3) Det hittills största oppositionsmötet sedan undantagslagarna upphävdes i december i fjol hölls den 28/3, då ett MRD-möte i Karachi lockade mer än 50 000 deltagare.

Opium och vapen

Den 3/3 löstes en tre månader lång konflikt mellan pathanska stamfolk i North-West Frontier Province och de pakistanska myndigheterna. Konflikten gällde myndigheternas krav på överlämnande av sovjetiska vapen, som Kabultrogna pathaner fått, och på stopp för herointillverkning och -distribution. Några dagar senare, 8-9/3, utkämpades emellertid ånyo strider mellan pakistansk polis och pathanska opiumodlare. (FEER 20/3) En ansedd pakistansk tidskrift kommenterade att en fredlig lösning i Afghanistan är en förutsättning för att lugn och ordnade förhållanden ska uppnås i NWFP. (Viewpoint 13/3)

Sri Lanka

Fortsatt våld

Striderna mellan regeringens "säkerhetsstyrkor" och de tamilska gerillaorganisationerna tog en ny vändning sedan regeringssidan den 19/2 inledde luftangrepp utanför Jaffna. En andra luftraid sattes in 26-27/2. Indien varnade den lankesiska regeringen för denna upptrappning och hävdade att piloterna var västerländska legoknektar. (Le Monde 21/3) Regeringen upphörde med bombanfallen mot gerillabaser. (FEER 3/4)

Enligt officiella källor dödades under det första veckoslutet i februari minst nittio "tamilska gerillasoldater". (TT-Reuter, Colombo, enl SvD 4/2) Över åttio människor dödades i arméoperationer den 18-19/2. (FEER 6/3) "Jag har aldrig hört, läst eller sett, ens i filmer eller böcker om Idi Amin och Hitler, en sådan fruktansvärd massaker", sa en katolsk präst, som besökte platsen två dygn senare, till nyhetsbyrån UNI. (AP, New Delhi, enl Arbetet 23/2) Tamilpartiet TULF uppgav i ett brev till premiärminister Rajiv Gandhi att "säkerhetsstyrkorna" under de senaste tio månaderna dödade omkring 2 000 tamiler, rapporterade en Madrastidning den 11/3. (AP, New Delhi, enl DN 12/3)

Krav på tamilstat

Radikala tamilledare meddelade i början av mars från Madras att de avser att intensifiera sin militära och diplomatiska kampanj för en självständig minoritetsstat. En talesman för Liberation Tigers of Tamil Eelam hävdade att den indiska regeringen nu tillät dem vapenutbildning i Sydindien och inte avsåg att stoppa vapen- och manskapstransporter till norra Sri Lanka. (The Guardian Weekly 9/3) Vid öppnandet av den nya parlamentssessionen 20/2 hade president Jayewardene sagt att regeringen "inte kan ge avkall på Sri Lankas enhet" och "inte kan kompromissa med våldet". (FEER 6/3)

Turist eller ej

Statens Invandrarverk har upptäckt att tamiler från Sri Lanka är förföljda och kan tänkas begära asyl i Sverige. Därför ges inte några turistvisa till sådana tamiler. Däremot får deras förföljare, singaleserna, turistvisum. (AB 4/2 86)

Indisk nyorientering

— Det finns ett element av folk mord i de lankesiska styrkornas aktioner. Så sa nyligen den indiske utrikesministern Bhagat som därmed markerade en ny indisk hållning till konflikten i Sri Lanka.

Bakgrunden är de förnyade striderna i Sri Lanka och nya uttalanden från Colomboregeringen om att lösningen på "terrorismen" är militär. Den indiska regeringen tycks nu övertygad om att Colombo oavsett vad man

säger söker en militär lösning och inte en politisk.

En bidragande orsak till New Delhis tillnyktring är att Pakistan blivit den främste leverantören av vapen och militär utbildning för lankeserna. Dessutom tillhör Sydafrika och Israel de viktigaste vapenleverantörerna. Israel har bl a levererat snabba grundgående patrullbåtar vilka ska försvåra separatisternas kontakter med Syd-Indien.

Allt fler inre flyktingar

Striderna och övergreppen i Sri Lanka kräver allt fler offer och tvingar allt fler att fly sina hemtrakter. Enligt officiella uppgifter dödades 1.078 personer under 1985 varav 885 civila, 75 poliser och 118 soldater.

111 flyktingläger har upprättats där det vid årsskiftet fanns 33 000 tamiler, 13 000 singaleser och 2 000 muslimer. Därutöver finns 56 000 tamiler, 37 000 singaleser och mindre än 1 000 muslimer som flytt sina hem. Totalt finns därmed knappt 142 000 inre flyktingar i Sri Lanka varav 89 000 tamiler. Enligt tamilska uppgifter är dock de flyktiga tamilerna betydligt fler, 176 000.

Därtill kommer de 165 000 tamiler som flytt landet (varav 115 000 till Indien). (TIC jan 86, SüdAsien-Info nr 1-2/86, Lanka Guardian 1/3)

Duva i motvind

Den lankesiske finansministern Ronnie de Mel har hotat med ytterligare nedskärningar i budgeten om kriget i norr och i öster fortsätter. Försvaret kostar nära 9 miljarder rupier (ca 3 miljarder kr) i år och de massiva nya vapenköpen har höjt försvarets andel av BNP från 1,5 % till 3,5 %.

De Mel har gjort sig känd för att envist förespråka en förhandlingslösning med tamilerna, annars kommer landets ekonomi att gå över styr menar han. Utöver vapenköpen är det de fallande tépriserna och gruff bland biståndsgivarna som oroar de Mel. Men ingen har ännu hotat med att skära ner på biståndet, sa han nyligen inför Colombopressen. (Lanka Guardian 1/4)

FÖRKORTNINGAR

FBIS = Daily Report. South Asia. Foreign Broadcast Information Service, Washington.

FEER = Far Eastern Economic Review, Hongkong.

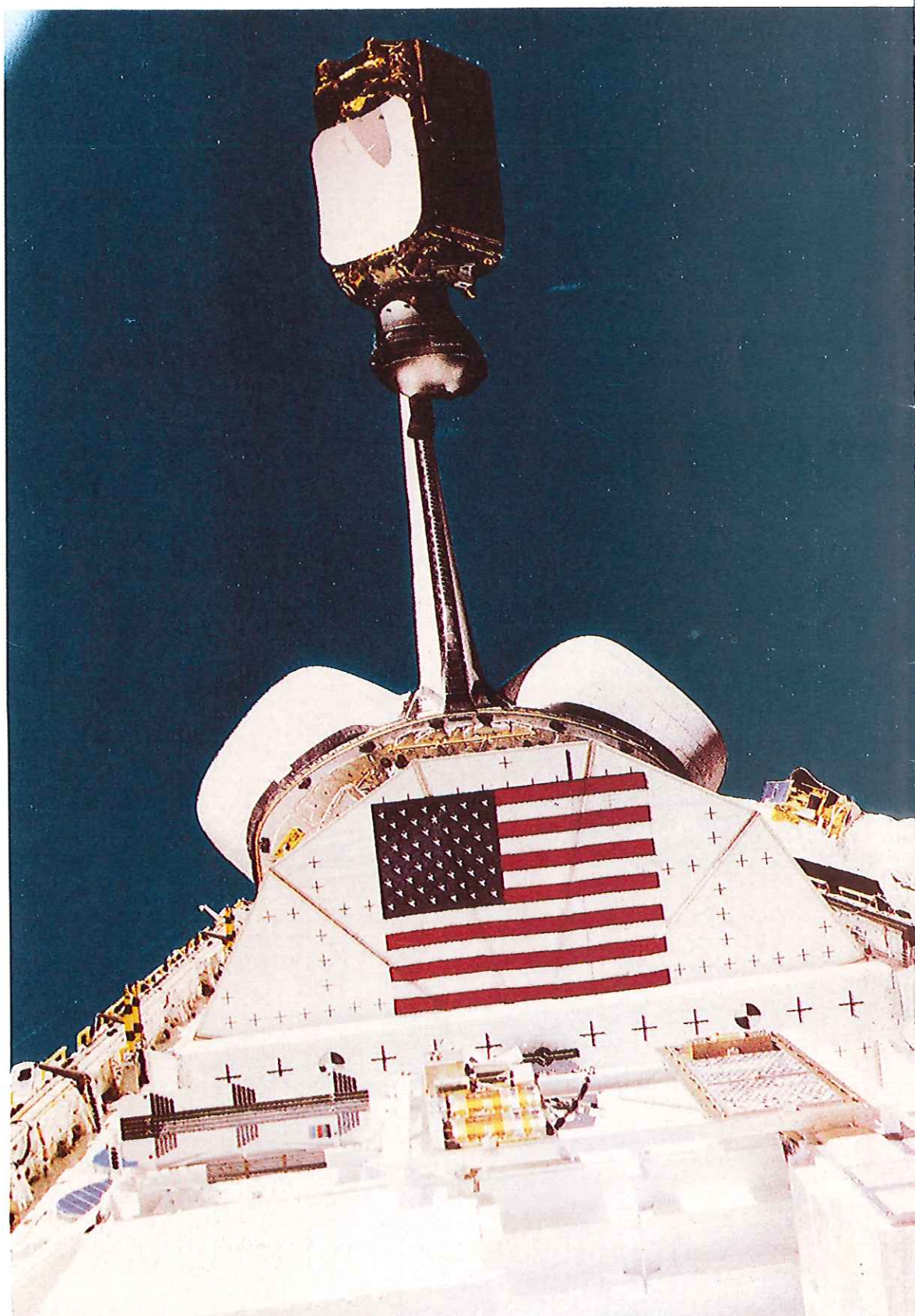
SWB = Summary of World Broadcasts, Part 3. BBC

Sammanställning: Karl Reinold Haellquist och Tomas Bibin (Sri Lanka).

Avs
SYDASIEN
BOX 1625
221 01 LUND

**BEGRÄNSAD
EFTERSÄNDNING**

Vid definitiv eftersändning
återsänds försändelsen med
nya adressen på baksidan

*Kommunikations-satelliten Insat 1 B
placeras ut av rymdfärjan Challenger
1983. Satelliten skall serva Indien fram
till år 1990. Bara "portot" till Nasa
för utplaceringen gick på 66 miljoner
kronor.*